

RODZINA 500+

Podręcznik dla samorządów – przyznawanie świadczeń wychowawczych na okres 2017/2018

Program „Rodzina 500 +” na podstawie ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r., poz. 195, z późn. zm.)

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Spis treści

1. Przepisy ogólne	5
2. Świadczenia wychowawcze	9
3. Zasady ustalania dochodu rodziny	12
4. Podmioty realizujące zadania w zakresie świadczenia wychowawczego	22
5. Postępowanie w sprawach o świadczenie wychowawcze	24
6. Postępowanie w sprawach o świadczenie wychowawcze	27
7. Programy informatyczne stosowane do realizacji ustaw	28
8. Rodzinny wywiad środowiskowy	28
9. Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego	30
10. Ustalanie prawa do świadczenia wychowawczego	32
11. Wpłata świadczenia wychowawczego	35
12. Nienależnie pobrane świadczenie wychowawcze	35
13. Finansowanie świadczenia wychowawczego	37
14. Sprawozdawczość rzeczowo-finansowa	38

Program „Rodzina 500 +” na podstawie ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r., poz. 195, z późn. zm.)

Zawarte w materiale wyjaśnienia dotyczące poszczególnych przepisów ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci mogą być wykorzystane tylko jako pomoc przy prowadzeniu postępowań administracyjnych i podejmowaniu decyzji w sprawie uprawnień do świadczenia wychowawczego.

Jednocześnie należy podkreślić, że niniejszy materiał nie stanowi wiążącej wykładni, a każdy przypadek powinien być rozpatrywany przez organ właściwy indywidualnie w oparciu o obowiązujące przepisy i stan faktyczny danej indywidualnej sprawy.

Użyte w materiale określenia i skróty oznaczają:

ustawa – ustawę z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r., poz. 195, z późn. zm.),

u. ś. r. – ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2016 r., poz. 1518, z późn. zm.).

1. Przepisy ogólne

Ustawa określa warunki nabywania prawa do świadczenia wychowawczego oraz zasady przyznawania i wypłacania tego świadczenia.

Zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy, świadczenie wychowawcze przysługuje: obywatelom polskim oraz niektórym grupom cudzoziemców. Świadczenie wychowawcze przysługuje cudzoziemcom:

- a) do których stosuje się przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego,
- b) jeżeli wynika to z wiążących Rzeczpospolitą Polską umów dwustronnych o zabezpieczeniu społecznym,
- c) przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku z okolicznościami, o których mowa w art. 127 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. poz. 1650, z późn. zm.), **jeżeli zamieszkują z członkami rodzin na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.**

Ważne: dotyczy to tych cudzoziemców, którzy otrzymali zezwolenie na pobyt czasowy w celu wykonywania pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji.

- d) posiadającym kartę pobytu z adnotacją „dostęp do rynku pracy”, z wyłączeniem obywateli państw trzecich, którzy uzyskali zezwolenie na pracę na terytorium państwa członkowskiego na okres nieprzekraczający sześciu miesięcy, obywateli państw trzecich przyjętych w celu podjęcia studiów oraz obywateli państw trzecich, którzy mają prawo do wykonywania pracy na podstawie wizy, **jeżeli zamieszkują z członkami rodzin na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.**

Ważne: Prawo do świadczenia wychowawczego przysługuje wyżej wymienionym osobom (obywatelom polskim i cudzoziemcom), jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres, w którym mają otrzymywać świadczenie wychowawcze, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej. (art. 1 ust. 3 ustawy).

Art. 2 ustawy zawiera objaśnienie pojęć ustawowych - słowniczek, (kolorem czerwonym wyróżniono pojęcia, na które należy szczególnie zwrócić uwagę oraz te, których brzmienie ulega zmianie od 1 sierpnia 2017 r.):

- 1) **dochód - oznacza to dochód w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych;**

Ważne: Przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko (czyli w przypadku kiedy jest konieczne ustalenie sytuacji dochodowej rodziny), ustawa odsyła do definicji dochodu zawartej w art. 3 pkt 1 u.ś.r.

Od 1 sierpnia 2017 r. ulega zmianie definicja dochodu zawarta w art. 3 pkt 1 u.ś.r. - zgodnie z jej nowym brzmieniem, dochodem jest m.in. dochód z działalności podlegającej opodatkowaniu na podstawie przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne. Ponadto rozszerzono katalog dochodów niepodlegających opodatkowaniu na podstawie przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych o stypendia dla bezrobotnych finansowane ze środków Unii Europejskiej.

Ww. definicja będzie miała zastosowanie po raz pierwszy przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego na okres rozpoczynający się 1 października 2017 r.

- 2) **dochód członka rodziny - oznacza to przeciętny miesięczny dochód członka rodziny osiągnięty w roku kalendarzowym poprzedzającym okres, na który ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego, z zastrzeżeniem art. 7 ust. 1-3a;**

Ważne: Rokiem kalendarzowym, który będzie brany pod uwagę przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego na okres, który rozpoczyna się 1 października 2017 r., jest rok 2016.

- 3) **dochód dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego** - oznacza to przeciętny miesięczny dochód uzyskany w roku kalendarzowym poprzedzającym okres, na który ustalone jest prawo do świadczenia wychowawczego, z zastrzeżeniem art. 7 ust. 1-3a;
- 4) dochód rodziny - oznacza to sumę dochodów członków rodziny;
- 5) dziecko - oznacza to dziecko własne, dziecko małżonka, dziecko przysposobione oraz dziecko, w sprawie którego toczy się postępowanie o przysposobienie, lub dziecko znajdujące się pod opieką prawną;
- 6) emerytury i renty - oznacza to emerytury i renty inwalidzkie oraz renty z tytułu niezdolności do pracy, w tym renty szkoleniowe, określone w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, o ubezpieczeniu społecznym rolników, o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, a także uposażenia w stanie spoczynku określone w przepisach prawa o ustroju sądów powszechnych, przepisach o prokuraturze oraz w przepisach o Sądzie Najwyższym, a także renty szkoleniowe i renty z tytułu niezdolności do pracy określone w przepisach o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, renty z tytułu niezdolności do pracy określone w przepisach o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach, a także renty strukturalne określone w przepisach o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej oraz w przepisach o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich;
- 7) gospodarstwo rolne - oznacza to gospodarstwo rolne w rozumieniu przepisów o podatku rolnym; instytucja zapewniająca całodobowe utrzymanie - oznacza to dom pomocy społecznej, młodzieżowy
- 8) ośrodek wychowawczy, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, areszt śledczy, zakład karny, szkołę wojskową lub inną szkołę, jeżeli instytucje te zapewniają nieodpłatnie pełne utrzymanie;
- 9) niepełnosprawne dziecko - oznacza to dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności określonym w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych albo orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności;
- 10) opiekun faktyczny dziecka - oznacza to osobę faktycznie opiekującą się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu opiekuńczego o przysposobienie dziecka;
- 11) organ właściwy - oznacza to wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, właściwych ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie wychowawcze lub otrzymującej świadczenie wychowawcze;
- 12) osoby pozostające na utrzymaniu - oznacza to członków rodziny utrzymujących się z łączonych dochodów tych osób;
- 13) osoba samotnie wychowująca dziecko - oznacza to pannę, kawalera, wdowę, wdowca, osobę pozostającą w separacji orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądu, osobę rozwiedzioną, chyba że wychowuje wspólnie co najmniej jedno dziecko z jego rodzicem;
- 14) pierwsze dziecko - oznacza to jedyne lub najstarsze dziecko w rodzinie w wieku do ukończenia 18. roku życia; w przypadku dzieci urodzonych tego samego dnia, miesiąca i roku, będących najstarszymi dziećmi w rodzinie w wieku do ukończenia 18. roku życia, pierwsze dziecko oznacza jedno z tych

dzieci wskazane przez osobę , o której mowa w art. 4 ust. 2;

15) przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego - oznacza to rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 166 z 30.04.2004, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 5, str. 72, z późn. zm.) oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 284 z 30.10.2009, str. 1, z późn. zm.);

16) rodzina - oznacza to odpowiednio następujących członków rodziny: małżonków, rodziców dzieci, opiekuna faktycznego dziecka oraz zamieszkujące wspólnie z tymi osobami, pozostające na ich utrzymaniu dzieci w wieku do ukończenia 25. roku życia, a także dzieci, które ukończyły 25. rok życia, legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeżeli w związku z tą niepełnosprawnością przysługuje świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy albo zasiłek dla opiekuna, o którym mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2016 r., poz. 162 i 972); do członków rodziny nie zalicza się dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, dziecka pozostającego w związku małżeńskim, a także pełnoletniego dziecka posiadającego własne dziecko;

- w przypadku gdy dziecko, zgodnie z orzeczeniem sądu, jest pod opieką naprzemienną obojga rodziców rozwiedzionych lub żyjących w separacji lub żyjących w rozłączeniu sprawowaną w porównywalnych i powtarzających się okresach, dziecko zalicza się jednocześnie do członków rodzin obojga rodziców;

Ważne: Od 1 sierpnia 2017 r. zmianie ulega definicja rodziny - zgodnie z jej nowym brzmieniem, dziecko zalicza się jednocześnie do członków rodzin obojga rodziców, jeśli zgodnie z orzeczeniem sądu, jest ono pod opieką naprzemienną obojga rodziców rozwiedzionych lub żyjących w separacji lub żyjących w rozłączeniu **sprawowaną w porównywalnych i powtarzających się okresach**.

Ww. definicja w zmienionym brzmieniu będzie miała zastosowanie po raz pierwszy przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego na okres rozpoczynający się 1 października 2017 r.

17) szkoła - oznacza to szkołę podstawową, szkołę ponadpodstawową oraz szkołę artystyczną, w której jest realizowany obowiązek szkolny i obowiązek nauki, a także młodzieżowy ośrodek socjoterapii, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, a także ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy;

Ważne: Nowe brzmienie pojęcia „szkoła” zostało wprowadzone ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r., poz. 60, z późn. zm.) i obowiązuje od 1 września 2017 r. i jest konsekwencją likwidacji gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych.

Zgodnie z art. 356 pkt 17 ww. ustawy, za szkołę uważa się także gimnazja oraz szkoły ponadgimnazjalne do czasu zakończenia kształcenia w tych szkołach.

18) umiarkowany stopień niepełnosprawności - oznacza to:

- niepełnosprawność w umiarkowanym stopniu w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- całkowitą niezdolność do pracy orzeczoną na podstawie przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
- posiadanie orzeczenia o zaliczeniu do II grupy inwalidów;

19) utrata dochodu - oznacza to utratę dochodu spowodowaną:

- a) uzyskaniem prawa do urlopu wychowawczego,
- b) utratą zasiłku lub stypendium dla bezrobotnych,**
- c) utratą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej,
- d) utratą zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, a także emerytury lub renty, renty rodzinnej lub renty socjalnej,
- e) wyrejestrowaniem pozarolniczej działalności gospodarczej lub zawieszeniem jej wykonywania w rozumieniu art. 14a ust. 1d ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584, z późn. zm.),
- f) utratą zasiłku chorobowego, świadczenia rehabilitacyjnego lub zasiłku macierzyńskiego, przysługujących po utracie zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej,
- g) utratą zasądzonych świadczeń alimentacyjnych w związku ze śmiercią osoby zobowiązanej do tych świadczeń lub utratą świadczeń pieniężnych wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów w związku ze śmiercią osoby zobowiązanej do świadczeń alimentacyjnych,
- h) utratą świadczenia rodzicielskiego,
- i) utratą zasiłku macierzyńskiego, o którym mowa w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników, utratą stypendium doktoranckiego określonego w art. 200 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.);

Ważne: Od 1 sierpnia 2017 r. zmiane ulega art. 2 pkt 19 lit. b ustawy - zgodnie z jego nowym brzmieniem, utratę dochodu stanowi **utrata zasiłku lub stypendium dla bezrobotnych.**

20) Ww. przepis w zmienionym brzmieniu będzie miał zastosowanie po raz pierwszy przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego na okres rozpoczynający się 1 października 2017 r. uzyskanie dochodu - oznacza to uzyskanie dochodu spowodowane:

- a) zakończeniem urlopu wychowawczego,
- b) uzyskaniem zasiłku lub stypendium dla bezrobotnych,**
- c) uzyskaniem zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej,
- d) uzyskaniem zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, a także emerytury lub renty, renty rodzinnej lub renty socjalnej,
- e) rozpoczęciem pozarolniczej działalności gospodarczej lub wznowieniem jej wykonywania po okresie zawieszenia w rozumieniu art. 14a ust. 1d ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej,
- f) uzyskaniem zasiłku chorobowego, świadczenia rehabilitacyjnego lub zasiłku macierzyńskiego, przysługujących po utracie zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej,
- g) uzyskaniem świadczenia rodzicielskiego,
- h) uzyskaniem zasiłku macierzyńskiego, o którym mowa w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników,
- i) uzyskaniem stypendium doktoranckiego określonego w art. 200 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym;

Ważne: Od 1 sierpnia 2017 r. zmiane ulega art. 2 pkt 20 lit. b ustawy - zgodnie z jego nowym brzmieniem, uzyskanie dochodu stanowi **uzyskanie zasiłku lub stypendium dla bezrobotnych.**

Ww. przepis w zmienionym brzmieniu będzie miał zastosowanie po raz pierwszy przy ustalaniu

prawa do świadczenia wychowawczego na okres rozpoczynający się 1 października 2017 r. Dzięki tej zmianie ujednoczony zostanie sposób postępowania w przypadku uzyskania dochodu spowodowanego uzyskaniem zasiłku lub stypendium dla bezrobotnych ze sposobem postępowania np. w przypadku uzyskania dochodu spowodowanego uzyskaniem świadczenia rodzicielskiego (patrz przykład 15).

- 21) zatrudnienie lub inna pracy zarobkowa - oznacza to wykonywanie pracy na podstawie stosunku pracy, stosunku służbowego, umowy o pracę nakładczą oraz wykonywanie pracy lub świadczenie usług na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia, umowy o dzieło albo w okresie członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej, spółdzielni kółek rolniczych lub spółdzielni usług rolniczych, a także prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej;
- 22) znaczny stopień niepełnosprawności - oznacza to:
- niepełnosprawność w stopniu znacznym w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
 - całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji orzeczoną na podstawie przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
 - stałą albo długotrwałą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym i do samodzielnej egzystencji albo trwałą lub okresową całkowitą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym i do samodzielnej egzystencji orzeczone na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników w celu uzyskania świadczeń określonych w tych przepisach,
 - posiadanie orzeczenia o zaliczeniu do I grupy inwalidów,
 - niezdolność do samodzielnej egzystencji orzeczoną na podstawie przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych lub przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

2. Świadczenia wychowawcze

Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Świadczenie wychowawcze przysługuje:

- matce,
- ojcu,
- opiekunowi faktycznemu dziecka,
- opiekunowi prawnemu dziecka.

Świadczenie wychowawcze przysługuje do dnia ukończenia przez dziecko 18. roku życia (uwagę należy zwrócić na przepis art. 5 ust. 2 i ust. 2a ustawy dotyczący podzielności świadczenia).

Świadczenie wychowawcze przysługuje w wysokości 500,00 zł miesięcznie na dziecko w rodzinie.

Ważne: przypadku urodzenia dziecka albo ukończenia przez dziecko 18. roku życia kwotę świadczenia wychowawczego przysługującą za niepełny miesiąc ustala się, dzieląc kwotę tego świadczenia przez liczbę wszystkich dni kalendarzowych w tym miesiącu, a otrzymaną kwotę mnoży się przez liczbę dni kalendarzowych, za które to świadczenie przysługuje. Kwotę świadczenia wychowawczego przysługującą za niepełny miesiąc zaokrągla się do 10 groszy w górę (art. 5 ust. 2 ustawy).

Ważne: W przypadku gdy dziecko, zgodnie z orzeczeniem sądu, jest pod opieką naprzemienną obojga rodziców rozwiedzionych, żyjących w separacji lub żyjących w rozłączeniu sprawowaną **w porównywalnych i powtarzających się okresach**, kwotę świadczenia wychowawczego ustala się każdemu z rodziców w wysokości połowy kwoty przysługującego za dany miesiąc świadczenia wychowawczego (art. 5 ust. 2a ustawy).

Powyższa regulacja będzie miała zastosowanie po raz pierwszy przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego na okres rozpoczynający się 1 października 2017 r.

Uwaga: zgodnie z art. 5 ust. 3 i ust. 4 ustawy, świadczenie wychowawcze przysługuje **na pierwsze dziecko** (patrz definicja pierwszego dziecka – art. 2 pkt 14 ustawy) **jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 800,00 zł.** Jeżeli członkiem rodziny jest dziecko niepełnosprawne, świadczenie wychowawcze przysługuje na pierwsze dziecko **jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 1 200,00 zł.**

Przykład 1: Rodzina 4 – osobowa z dwójką dzieci w wieku 10 i 14 lat ubiega się o świadczenie wychowawcze na dzieci.

Zgodnie z zawartą w ustawie definicją pierwszego dziecka (art. 2 pkt 14) pierwszym dzieckiem w tej rodzinie będzie dziecko 14 – letnie.

W tej rodzinie rodzic otrzyma świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko (14 lat) w przypadku spełnienia kryterium dochodowego. Natomiast na młodsze dziecko (10 lat) świadczenie wychowawcze będzie przysługiwać bez względu na wysokość dochodów rodziny.

Przykład 2: Rodzina 4 – osobowa z dwójką dzieci w wieku 10 i 19 lat ubiega się o świadczenie wychowawcze na dziecko.

Zgodnie z zawartą w ustawie definicją pierwszego dziecka (art. 2 pkt 14) pierwszym dzieckiem w tej rodzinie będzie dziecko 10 – letnie.

W tej rodzinie rodzic otrzyma świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko (10 lat) w przypadku spełnienia kryterium dochodowego. Istotne jest, że 19–letnie dziecko może być zaliczone do składu rodziny, jeżeli zamieszkuje wspólnie z rodzicami i pozostaje na ich utrzymaniu (patrz definicja rodziny art. 2 pkt 16 ustawy).

Przykład 3: Rodzina 3 – osobowa z jednym dzieckiem 17 lat, (które kończy 18 lat 16 listopada 2017 r.), ubiega się o świadczenie wychowawcze na dziecko. Dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w tej rodzinie wynosi 750 zł na osobę w rodzinie, czyli nie przekracza kryterium dochodowego (800 zł).

Zgodnie z zawartą w ustawie definicją pierwszego dziecka (art. 2 pkt 14) pierwszym dzieckiem (i jedynym) w tej rodzinie jest dziecko 17 – letnie, (które 18 urodziny obchodzi 16 listopada 2017 r., a więc zgodnie z art. 112 zdanie drugie kodeksu cywilnego dziecko to kończy 18 lat z upływem 15 listopada 2017 r.). W tej rodzinie rodzic otrzyma świadczenie wychowawcze na to dziecko ponieważ jest spełnione kryterium dochodowe określone w ustawie.

Należy pamiętać, że świadczenie wychowawcze za listopad 2017 r. będzie podzielne (patrz art. 5 ust. 2) i będzie w tym przypadku przysługiwać za 15 dni listopada w kwocie 250 zł: 500 zł (kwota świadczenia)/30 dni (liczba wszystkich dni kalendarzowych w listopadzie= 16,6666... x 15 (liczba dni, za które świadczenie wychowawcze w tym miesiącu przysługiwać) = 249,9999... zł po zaokrągleniu 250 zł.

Przykład 4: Rodzina 3 – osobowa z jednym dzieckiem 10 lat. Dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w tej rodzinie wynosi 820 zł na osobę w rodzinie, czyli przekracza kryterium dochodowe (800 zł) uprawniające do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko. Jednak 18 października 2017 r. w tej rodzinie rodzi się kolejne dziecko (rodzina składa się już z 4 osób). 30 października 2017 r. rodzina występuje z wnioskiem o świadczenie wychowawcze na dwoje dzieci.

Zgodnie z zawartą w ustawie definicją pierwszego dziecka (art. 2 pkt 14) pierwszym dzieckiem w tej rodzinie będzie dziecko 10 – letnie.

W tej rodzinie rodzic otrzyma świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko (10 lat) ponieważ po urodzeniu kolejnego dziecka jest już spełnione kryterium dochodowe. Na drugie (nowo narodzone dziecko)

świadczenie przysługuje bez względu na sytuację dochodową rodziny.

Uwaga: prawo do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko (10 lat) zostanie ustalone od 1 października 2017 r. i wynosić będzie 500 zł na to dziecko. Natomiast prawo do świadczenia wychowawczego na drugie dziecko (urodzone 18 października 2017 r.) zostanie ustalone od 18 października 2017 r. i będzie podzielne (patrz art. 5 ust. 2 ustawy) i w tym przypadku będzie przysługiwać za 14 dni października w kwocie 225,90 zł: $500 \text{ zł (kwota świadczenia)} / 31 \text{ dni (liczba wszystkich dni kalendarzowych w październiku)} = 16,1290... \times 14 \text{ (liczba dni, za które świadczenie wychowawcze w tym miesiącu przysługuje)} = 225,806... \text{ zł po zaokrągleniu } 225,90 \text{ zł}$.

Zgodnie z art. 4 ust. 2 ustawy, świadczenie wychowawcze przysługuje matce, ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka.

Prawo do świadczenia wychowawczego w przypadku ukończenia przez dziecko 18 r. życia – przypadki podzielności świadczenia wychowawczego na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci.

Przykład 5: Rodzina 4 – osobowa z dwójką dzieci w wieku 10 i 17 lat (dziecko 17-letnie dnia 16 listopada 2017 r. kończy 18 lat), ubiega się o świadczenie wychowawcze. Dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w tej rodzinie wynosi 1950 zł, czyli przekracza kryterium dochodowe (800 zł) i dlatego rodzina składa wniosek tylko na drugie dziecko (10 –letnie).

W celu prawidłowego ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego, należy przede wszystkim ustalić, które dziecko w tej rodzinie jest pierwszym dzieckiem w rozumieniu ustawy. Zgodnie z zawartą w ustawie definicją pierwszego dziecka (art. 2 pkt 14), pierwszym dzieckiem (na które nie jest składany wniosek) w tej rodzinie jest dziecko 17 – letnie. Dlatego w tej rodzinie, świadczenie wychowawcze będzie przysługiwać (bez względu na wysokość dochodów rodziny) na dziecko 10 - letnie.

Jednak UWAGA: ustalając prawo do świadczenia wychowawczego na dziecko 10-letnie, organ właściwy musi uwzględnić fakt, że pierwsze dziecko (17-letnie), kończy 16 listopada 2017 r. 18 lat i w związku z tym, od tej daty, zgodnie z ww. definicją ustawową, pierwszym dzieckiem w tej rodzinie będzie dziecko 10-letnie.

UWAGA: świadczenie wychowawcze za miesiąc listopad 2017 r. (czyli za miesiąc, w którym pierwsze dziecko kończy 18 lat), będzie przysługiwać na dziecko 10-letnie w pełnej wysokości 500 zł za cały miesiąc. Dopiero od grudnia 2017 r., świadczenie wychowawcze na to dziecko, nie będzie przysługiwać z powodu przekroczenia kryterium dochodowego.

W opisanym przypadku, nie ma podstawy do dzielenia świadczenia wychowawczego przysługującego na dziecko w wieku 10 lat za miesiąc listopad na liczbę dni, ponieważ jedyna regulacja dająca podstawę do podzielności świadczenia za dany miesiąc, zawarta w art. 5 ust. 2, wolą ustawodawcy, nie obejmuje takiej sytuacji.

Wymienione w art. 5 ust. 2 sytuacje, oznaczające konieczność przyznania świadczenia wychowawczego na dane dziecko za dany miesiąc, nie w kwocie pełnej 500 zł, lecz proporcjonalnie do liczby dni przysługiwania świadczenia, **to tylko i wyłącznie sytuacje, w których:**

- w danym miesiącu, dziecko, na które ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego, urodziło się,
- w danym miesiącu, dziecko, na które ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego, kończy 18 lat.

Przykład 6: Rodzina 5 – osobowa: dwoje rodziców (związek nieformalny- rodzice nie są małżeństwem) i 3 dzieci w wieku 5, 10 i 12 lat (dziecko 5 – letnie jest dzieckiem wspólnym tych rodziców natomiast dziecko 10-letnie jest dzieckiem matki z poprzedniego związku, a dziecko 12 – letnie dzieckiem ojca z poprzedniego związku).

Dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w tej rodzinie wynosi 750 zł na osobę w rodzinie, czyli nie przekracza kryterium dochodowego (800 zł). W tej rodzinie świadczenie wychowawcze będzie więc przysługiwać na wszystkie dzieci w rodzinie.

Uwaga: w tym przypadku istnieje konieczność złożenia dwóch wniosków przez każdego z rodziców. Wynika to wprost z zapisu art. 4 ust. 2 ustawy, który wyraźnie wskazuje komu przysługuje świadczenie wychowawcze (matce, ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka, opiekunowi prawnemu dziecka). W związku z tym, w tej rodzinie kobieta nie może otrzymać świadczenia wychowawczego na dziecko 12-letnie ponieważ nie jest jego matką – świadczenie wychowawcze przysługuje jej zatem tylko na pozostałe dzieci w wieku 5 i 10 lat. Natomiast na pierwsze dziecko (12 – letnie) wniosek o świadczenie powinien złożyć jego ojciec.

Uwaga: W obu wnioskach (składanych zarówno przez matkę jak i ojca) skład rodziny będzie ten sam, czyli 5 – osobowy (rodzice i 3 dzieci) - pomimo tego, że rodzice nie są małżeństwem, to posiadają wspólne dziecko, które razem wychowują (dziecko 5 – letnie) i z tego wynika, że zgodnie z art. 2 pkt 16 w związku z art. 2 pkt 13 ustawy tworzą jedną rodzinę. Oznacza to, że:

- ojciec powinien złożyć wniosek na swoje, 12 – letnie dziecko, które jest pierwszym dzieckiem w tej rodzinie i tylko w przypadku ustalania prawa do świadczenia wychowawczego na to dziecko będzie ustalany dochód rodziny (skład rodziny w tym wniosku: rodzice i trójka dzieci),
- matka powinna natomiast złożyć wniosek na swoje 10 – letnie dziecko – w tym przypadku nie będzie brany pod uwagę dochód rodziny (skład rodziny w tym wniosku: rodzice i trójka dzieci).

Natomiast o świadczenie wychowawcze na wspólne dziecko, które rodzice razem wychowują (dziecko 5 – letnie) może ubiegać się matka albo ojciec w składanych przez siebie wnioskach na starsze dzieci (skład rodziny w tym wniosku: rodzice i trójka dzieci).

Ważne: pierwszym dzieckiem w rozumieniu ustawy w tej rodzinie w obu wnioskach, będzie dziecko 12 – letnie, to jest najstarsze dziecko w rodzinie w wieku do ukończenia 18. roku życia.

Przykład 7: Rodzina 2 – osobowa: rozwiedziona matka z jednym dzieckiem 16 lat, składa w sierpniu 2017 r. wniosek o świadczenie wychowawcze na okres rozpoczynający się 1 października 2017 r. Dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w tej rodzinie wynosi 750 zł na osobę w rodzinie, czyli spełnione jest kryterium dochodowe (800 zł) uprawniające do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko. Jednocześnie, z wyroku rozwodowego wynika, że dziecko to jest pod opieką naprzemienną obojga rozwiedzionych rodziców sprawowaną w porównywalnych i powtarzających się okresach.

W tym przypadku, matka dziecka ma prawo wykazać dziecko nad którym sprawuje opiekę naprzemienną w składzie rodziny i ubiegać się o świadczenie wychowawcze na to dziecko - prawo do świadczenia wychowawczego na to dziecko zostanie przyznane od 1 października 2017 r. do 30 września 2018 r.

Jednak wysokość przysługującego świadczenia wychowawczego za okres od 1 października 2017 r. do 30 września 2018 r. wyniesie 250,00 zł miesięcznie (500zł/2) – zgodnie z nowym zapisem ustawowym - **art. 5 ust. 2a** ustawy (niezależnie od tego, czy ojciec tego dziecka, zgodnie z orzeczeniem sądu również sprawujący nad nim opiekę naprzemienną, pobiera lub nie pobiera na to dziecko świadczenie wychowawcze w ramach swojej, odrębnej rodziny).

3. Zasady ustalania dochodu rodziny

W zakresie ustalania dochodu rodziny (w tym w związku z uzyskaniem i utratą dochodu) ustawa zawiera przepisy analogiczne do regulacji zawartych w u.ś.r. Szczegółowe zasady ustalania dochodu rodziny w przypadku ustalania prawa do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko zostały określone w art. 7 ustawy. Dochód członka rodziny to przeciętny miesięczny dochód członka rodziny **osiągnięty w roku kalendarzowym poprzedzającym okres, na jaki ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego**, z zastrzeżeniem przepisów dotyczących utraty i uzyskania dochodu (art. 2 pkt 2 ustawy). Dochód rodziny natomiast to suma dochodów członków rodziny (art. 2 pkt 4 ustawy).

W dochodzie rodziny warunkującym prawo do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko, nie uwzględnia się dochodów utraconych w roku kalendarzowym poprzedzającym okres, na jaki ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego, lub po tym roku. Zamknięty katalog okoliczności uznawanych za oznaczające utratę dochodu, jest zawarty w art. 2 pkt 19 ustawy. Utrata dochodu ma więc miejsce wtedy, gdy członek rodziny nie osiąga już dochodu, który utracił, np. w wyniku rozwiązania umowy o pracę, z zastrzeżeniem nowego zapisu - art. 7 ust. 3a ustawy. W takiej sytuacji, do dochodu rodziny nie wlicza się dochodu utraconego, wymienionego w art. 2 pkt 19 ustawy.

W przypadku uzyskania dochodu przez członka rodziny lub dziecko pozostające pod opieką opiekuna prawnego w roku kalendarzowym poprzedzającym okres, na jaki ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego, ustalając dochód członka rodziny lub dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, osiągnięty w tym roku dochód dzieli się przez liczbę miesięcy, w których dochód ten był uzyskiwany, jeżeli dochód ten jest uzyskiwany w okresie, na jaki ustalane lub weryfikowane jest prawo do świadczenia wychowawczego (art. 7 ust. 2), z zastrzeżeniem nowego zapisu - art. 7 ust. 3a ustawy.

Nowe zasady ustalania dochodów dotyczące sytuacji utraty i uzyskania dochodu

Ważne: Od 1 sierpnia 2017 r. wchodzi w życie nowe przepisy dotyczące ustalania dochodu rodziny, które będą miały zastosowanie **do przyznawania świadczeń wychowawczych na nowy okres rozpoczynający się 1 października 2017.**

Nowe przepisy wyłączają stosowanie przepisów dotyczących utraty i uzyskania dochodu w sytuacji, gdy wnioskodawca lub członek jego rodziny utraci dochód z tytułu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej oraz dochód z pozarolniczej działalności gospodarczej i w okresie 3 miesięcy od daty utraty dochodu ponownie uzyska dochód u tego samego pracodawcy, zleceniodawcy lub zamawiającego dzieło lub ponownie rozpocznie pozarolniczą działalność gospodarczą.

Nowe regulacje są zawarte w przepisach:

Art. 7 ust. 3a ustawy: „Przepisów o utracie i uzyskaniu dochodu nie stosuje się do dochodu z tytułu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej i dochodu z tytułu wyrejestrowania lub rozpoczęcia pozarolniczej działalności gospodarczej, jeżeli członek rodziny lub dziecko pozostające pod opieką opiekuna prawnego utracili dochód z tych tytułów i w okresie 3 miesięcy licząc od dnia utraty dochodu uzyskali dochód u tego samego pracodawcy lub zleceniodawcy lub zamawiającego dzieło lub ponownie rozpoczęli pozarolniczą działalność gospodarczą.” (przepis dotyczy wyłączenia stosowania utraty i uzyskania dochodu w niektórych przypadkach).

Art. 18 ust. 5a: „W przypadku przyznania świadczenia wychowawczego po uwzględnieniu utraty dochodu z tytułu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub dochodu z pozarolniczej działalności gospodarczej, po upływie 3 miesięcy licząc od dnia utraty dochodu, ustalone prawo do świadczenia wychowawczego weryfikuje się z uwzględnieniem art. 7 ust. 3a. Przepisy art. 20 ust. 1 stosuje się.” (przepis dotyczy obowiązku weryfikacji świadczenia wychowawczego po upływie 3 miesięcy od dnia utraty dochodu).

Art. 25 ust. 2 pkt 1a: „Za nienależnie pobrane świadczenie wychowawcze uważa się świadczenie wychowawcze wypłacone w związku z zastosowaniem przepisów o utracie i uzyskaniu dochodu – po ustaleniu, że wystąpiły okoliczności, o których mowa w art. 7 ust. 3a.” (przepis dotyczy uzupełnienia katalogu nienależnie pobranych świadczeń o sytuacje związane z zastosowaniem przepisów o utracie i uzyskaniu dochodu).

Przykład 8: Ojciec wystąpił z wnioskiem o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko w sierpniu 2017 r. na nowy okres rozpoczynający się 1 października 2017 r. Jednocześnie we wniosku zaznaczył, że w rodzinie miała miejsce sytuacja związana z utratą i uzyskaniem dochodu.

W toku postępowania organ ustalił, że:

- matka dziecka pracowała na umowę o pracę w okresie od 1 września 2016 r. do 31 maja 2017 r. w firmie „A”,
- od 1 lipca 2017 r. matka dziecka ponownie została zatrudniona na umowę o pracę na czas nieokreślony w firmie „A”.

W powyższym przypadku, organ właściwy nie zastosuje przepisów o utracie dochodu do dochodu z zatrudnienia zakończonego z dniem 31 maja 2017 r. oraz nie zastosuje przepisów o uzyskaniu dochodu w stosunku do dochodu z zatrudnienia rozpoczętego w 1 lipca 2017 r. Wynika to z brzmienia art. 7 ust. 3a ustawy – matka dziecka, w okresie 3 miesięcy od daty utraty zatrudnienia (tj. w okresie od dnia 31 maja 2017 r. do dnia 31 lipca 2017 r.) podjęła pracę u tego samego pracodawcy.

Ustalając dochód rodziny, organ właściwy powinien zatem w opisanym przypadku ustalić dochód matki dziecka w oparciu o jej dochód z 2016 r. – ma tu miejsce uzyskanie dochodu w roku kalendarzowym poprzedzającym okres na który ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego z tytułu zatrudnienia rozpoczętego 1 września 2016 r., co oznacza, że dochód ten ustala się dochód dzieląc go przez liczbę miesięcy, w których dochód ten był uzyskiwany w 2016 r., czyli przez 4 (pozostający bez zmian art. 7 ust. 2 ustawy).

Przykład 9: Ojciec wystąpił z wnioskiem o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko w sierpniu 2017 r. na nowy okres rozpoczynający się 1 października 2017 r.

Jednocześnie we wniosku zaznaczył, że w rodzinie miała miejsce sytuacja związana z utratą dochodu.

W toku postępowania organ ustalił, że matka dziecka pracowała na umowę o pracę w okresie od 1 września 2016 r. do 31 lipca 2017 r. w firmie „A” i od 1 sierpnia 2017 r. pozostaje bezrobotna. Organ właściwy ustala prawo do świadczenia wychowawczego we wrześniu 2017 r. W powyższym przypadku, organ właściwy ustalając prawo do świadczenia wychowawczego:

- uwzględni utratę dochodu matki dziecka z zatrudnienia i w przypadku spełnienia kryterium dochodowego, przyzna świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko na okres od 1 października 2017 r. do 30 września 2018 r.,
- po upływie 3 miesięcy od daty utraty dochodu przez matkę dziecka, organ właściwy zweryfikuje prawo do świadczenia wychowawczego i ustali, czy w tym okresie (czyli od 31 lipca 2017 r. do 31 października 2017 r.) matka dziecka uzyskała dochód z zatrudnienia w związku z podjęciem pracy u tego samego pracodawcy,
- w przypadku ustalenia, że okresie od 31 lipca 2017 r. do 31 października 2017 r. matka dziecka uzyskała dochód z zatrudnienia w związku z ponownym podjęciem pracy u tego samego pracodawcy, organ właściwy wszczyna postępowanie w sprawie nienależnie pobranych świadczeń przyznanych i wypłaconych od października 2017 r.

Przykład 10: Ojciec wystąpił z wnioskiem o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko w sierpniu 2017 r. na nowy okres rozpoczynający się 1 października 2017 r. Jednocześnie we wniosku zaznaczył, że w rodzinie miała miejsce sytuacja związana z utratą i uzyskaniem dochodu.

W toku postępowania organ ustalił, że:

- matka dziecka pracowała na umowę o pracę w okresie od 1 stycznia 2017 r. do 31 marca 2017 r. w firmie „A”,
- od 1 kwietnia 2017 r. matka dziecka została zatrudniona ponownie u pracodawcy z firmy „A”, ale na umowę zlecenie na okres do 31 grudnia 2017 r.

W powyższym przypadku, organ właściwy nie zastosuje przepisów o utracie dochodu w stosunku do dochodu z zakończonego w dniu 31 marca 2017 r. zatrudnienia na umowę o pracę oraz nie zastosuje przepisów o uzyskaniu dochodu w stosunku do dochodu z zatrudnienia na umowę zlecenie rozpoczętego 1 kwietnia 2017 r. Wynika to z brzmienia art. 7 ust. 3a ustawy – matka dziecka w okresie 3 miesięcy od daty

utrąty zatrudnienia (31 marca 2017r.) podjęła zatrudnienie lub inną pracę zarobkową w postaci pracy na umowę - zlecenie u tego samego pracodawcy/zleceniodawcy(1 kwietnia 2017 r.).

Ustalając prawo do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko, organ właściwy zastosuje zatem przepis art. 7 ust. 3 ustawy, czyli powiększy dochód rodziny z roku „bazowego” o kwotę osiągniętego przez matkę dziecka dochodu za miesiąc następujący po miesiącu, w którym nastąpiło uzyskanie dochodu, tj. o kwotę dochodu osiągniętego za luty 2017 r.

Przykład 11: Ojciec wystąpił z wnioskiem o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko w sierpniu 2017 r. na nowy okres rozpoczynający się 1 października 2017 r.

Jednocześnie we wniosku zaznaczył, że w rodzinie miała miejsce sytuacja związana z utratą i uzyskaniem dochodu.

W toku postępowania organ ustalił, że:

- matka dziecka pracowała na umowę o pracę w okresie od 1 października 2016 r. do 31 marca 2017 r. w firmie „A”,
- od 1 kwietnia 2017 r. do nadal matka dziecka jest także zatrudniona w firmie „B”,
- od 1 maja 2017 r. do 31 grudnia 2017 r. matka dziecka jest zatrudniona ponownie na umowę o pracę w firmie „A”.

W powyższym przypadku, organ właściwy nie stosuje przepisów o utracie dochodu w stosunku do dochodu z zakończonego w dniu 31 marca 2017 r. zatrudnienia w firmie „A”. Wynika to z brzmienia art. 7 ust. 3a ustawy – matka dziecka w okresie 3 miesięcy od daty utraty zatrudnienia w firmie „A” (31 marca 2017 r.) podjęła pracę u tego samego pracodawcy (1 maja 2017 r.).

Ustalając dochód rodziny, organ właściwy powinien zatem w opisanym przypadku ustalić dochód matki dziecka w oparciu o jej dochód z 2016 r. - ma tu miejsce uzyskanie dochodu w roku kalendarzowym poprzedzającym okres na który ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego z tytułu zatrudnienia rozpoczętego 1 października 2016 r., co oznacza, że dochód ten ustala się dochód dzieląc go przez liczbę miesięcy, w których dochód ten był uzyskiwany w 2016 r., czyli przez 3 miesiące (pozostający bez zmian art. 7 ust. 2 ustawy).

Jednocześnie, organ właściwy stosuje przepis art. 7 ust. 3 ustawy, czyli powiększy dochód rodziny z roku „bazowego” o kwotę osiągniętego przez matkę dziecka dochodu z zatrudnienia w firmie „B” za miesiąc następujący po miesiącu, w którym nastąpiło uzyskanie dochodu, tj. o kwotę dochodu osiągniętego za maj 2017 r.

Przykład 12: Ojciec wystąpił z wnioskiem o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko w sierpniu 2017 r. na nowy okres rozpoczynający się 1 października 2017 r.

Jednocześnie we wniosku zaznaczył, że w rodzinie miała miejsce sytuacja związana z utratą i uzyskaniem dochodu.

W toku postępowania organ ustalił, że:

- matka dziecka pracowała na umowę o pracę w okresie od 1 kwietnia 2012 r. do 31 lipca 2016 r. w firmie „A”,
- od 1 października 2016 r. do nadal, matka dziecka jest zatrudniona ponownie na umowę o pracę w firmie „A”.

W powyższym przypadku, organ właściwy nie stosuje przepisów o utracie dochodu w stosunku do dochodu z zakończonego w dniu 31 lipca 2016 r. zatrudnienia w firmie „A”, ani przepisów o uzyskaniu dochodu w stosunku do dochodu z ponownie podjętego od dnia 1 października 2016 r. zatrudnienia w firmie „A”. Wynika to z brzmienia art. 7 ust. 3a ustawy – matka dziecka w okresie 3 miesięcy od daty utraty zatrudnienia w firmie „A” (31 lipca 2016 r.) podjęła pracę u tego samego pracodawcy (1 października 2016 r.).

Ustalając dochód rodziny, organ właściwy powinien zatem w opisanym przypadku ustalić dochód matki dziecka w oparciu o jej dochód z 2016 r. dzieląc go przez 12 miesięcy (zgodnie z art. 2 pkt 2 ustawy).

Przykład 13: Ojciec wystąpił z wnioskiem o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko w sierpniu 2017 r. na nowy okres rozpoczynający się 1 października 2017 r.

Jednocześnie we wniosku zaznaczył, że w rodzinie miała miejsce sytuacja związana z utratą i uzyskaniem dochodu.

W toku postępowania organ ustalił, że:

- ojciec dziecka prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą od 2012 r. do 31 stycznia 2017 r. (data wyrejestrowania działalności gospodarczej),
- od 1 kwietnia 2017 r. ojciec dziecka ponownie rozpoczął pozarolniczą działalność gospodarczą i nadal ją prowadzi w dniu ustalania prawa do świadczenia wychowawczego.

W powyższym przypadku, organ właściwy nie zastosuje przepisów o utracie dochodu w stosunku do dochodu z wyrejestrowanej 31 stycznia 2017 r. działalności gospodarczej oraz przepisów o uzyskaniu dochodu w stosunku do dochodu z rozpoczętej ponownie 1 kwietnia 2017 r. pozarolniczej działalności gospodarczej.

Wynika to z brzmienia art. 7 ust. 3a ustawy – ojciec dziecka w okresie 3 miesięcy od dnia wyrejestrowania pozarolniczej działalności gospodarczej ponownie rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej (bez znaczenia pozostaje rodzaj/przedmiot ponownie rozpoczętej pozarolniczej działalności gospodarczej)

Ustalając dochód rodziny, organ właściwy uwzględni zatem dochód ojca dziecka z pozarolniczej działalności gospodarczej, który był osiągnięty w roku „bazowym”, czyli w roku 2016.

Przykład 14: Ojciec wystąpił z wnioskiem o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego we wrześniu 2017 r. Jednocześnie we wniosku zaznaczył, że w rodzinie miała miejsce sytuacja uznawana za utratę dochodu (matka dziecka pobierała w 2016 r. zasiłek dla bezrobotnych, a po upływie okresu pobierania zasiłku pozostaje osobą bezrobotną, bez prawa do zasiłku). Ustalając dochód rodziny nie należy zatem uwzględniać dochodu osiągniętego w 2016 r. przez matkę dziecka z tytułu otrzymywanego zasiłku dla bezrobotnych (patrz art. 2 pkt 19 lit. b).

Przykład 15: Ojciec wystąpił z wnioskiem o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego we wrześniu 2017 r. Jednocześnie we wniosku zaznaczył, że w rodzinie miała miejsce sytuacja związana z uzyskaniem dochodu (matka dziecka w listopadzie 2016 r. podjęła zatrudnienie na podstawie umowy o pracę, którą wciąż wykonuje). Ustalając dochód rodziny należy zatem uwzględniać dochód uzyskany, który został osiągnięty przez matkę dziecka z zatrudnienia w 2016 r. dzieląc go przez liczbę miesięcy, w których dochód ten był uzyskiwany.

W przypadku uzyskania dochodu przez członka rodziny lub dziecko pozostające pod opieką opiekuna prawnego po roku kalendarzowym poprzedzającym okres, na jaki ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego, dochód ich ustala się na podstawie dochodu członka rodziny lub dochodu dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, powiększonego o kwotę osiągniętego dochodu za miesiąc następujący po miesiącu, w którym nastąpiło uzyskanie dochodu, jeżeli dochód ten jest uzyskiwany w okresie, na jaki ustalane lub weryfikowane jest prawo do świadczenia wychowawczego (art. 7 ust. 3).

Przykład 16: Uzyskanie świadczenia rodzicielskiego, jako uzyskanie dochodu po roku kalendarzowym poprzedzającym okres, na jaki ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego.

Rodzina 3 - osobowa: rodzice i jedno dziecko. Matka występuje z wnioskiem o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego w sierpniu 2017 r. Dochód rodziny za 2016 r. wyniósł 450 zł miesięcznie w przeliczeniu na osobę w rodzinie. Ponadto, we wniosku o świadczenie wychowawcze matka zaznaczyła, że w rodzinie miała miejsce sytuacja związana z uzyskaniem dochodu – organ właściwy posiada też o tym wiedzę z urzędu (matce dziecka w marcu 2017 r. przyznano świadczenie rodzicielskie w wysokości 1000 zł miesięcznie, na okres od 1 stycznia 2017 r. do 27 października 2017 r.).

Przyznane świadczenie rodzicielskie po raz pierwszy zostało wypłacone w marcu 2017 r. - wypłacona w marcu 2017 r. łączna kwota świadczenia rodzicielskiego wyniosła 3000 zł, ponieważ matce wyrównano kwotę tego świadczenia przysługującą także za miesiące styczeń i luty 2017 r.

Zgodnie z art. 2 pkt 20 lit. g ustawy, uzyskaniem dochodu jest uzyskanie **świadczenia rodzicielskiego, tj. uzyskanie kwoty pieniężnej przyznanego świadczenia rodzicielskiego** (a nie uzyskanie decyzji, uzyskanie uprawnienia, czy uzyskanie prawa do świadczenia rodzicielskiego). **Oznacza to, że miesiącem, w którym nastąpiło uzyskanie dochodu z tego tytułu, jest miesiąc pierwszej wypłaty przyznanego świadczenia rodzicielskiego.**

Natomiast zgodnie z art. 7 ust. 3 ustawy, w przypadku uzyskania dochodu przez członka rodziny lub dziecko pozostające pod opieką opiekuna prawnego po roku kalendarzowym poprzedzającym okres, na jaki ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego, **dochód ich ustala się na podstawie dochodu członka rodziny lub dochodu dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, powiększonego o kwotę osiągniętego dochodu za miesiąc następujący po miesiącu, w którym nastąpiło uzyskanie dochodu**, jeżeli dochód ten jest uzyskiwany w okresie, na jaki ustalane lub weryfikowane jest prawo do świadczenia wychowawczego.

Ustalając zatem prawo do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko w tej rodzinie, należy uwzględnić dochód uzyskany przez matkę ze świadczenia rodzicielskiego po raz pierwszy wypłaconego w marcu 2017 r., doliczając do dochodu rodziny z roku bazowego, kwotę dochodu osiągniętego z tytułu świadczenia rodzicielskiego za miesiąc następujący, tj. za kwiecień 2017r.

Czyli przeciętny miesięczny dochód rodziny z 2016 r., wynoszący 1350 zł miesięcznie (450 zł x 3 osoby w rodzinie), należy powiększyć o kwotę świadczenia rodzicielskiego za kwiecień 2017 r. – 1000 zł (czyli o kwotę za miesiąc następujący po miesiącu, w którym nastąpiło uzyskanie świadczenia rodzicielskiego). Zatem w opisanym przykładzie, dochód rodziny w przeliczeniu na osobę po uwzględnieniu uzyskania dochodu w postaci świadczenia rodzicielskiego wyniesie: $1350 \text{ zł (przeciętny miesięczny dochód rodziny z 2016 r.)} + 1000 \text{ zł (kwota świadczenia rodzicielskiego za kwiecień)}/3 \text{ osoby} = 783,33 \text{ zł}$.

Analogicznie stosuje się przepisy o uzyskaniu dochodu po roku kalendarzowym poprzedzającym okres, na który ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego, w sytuacjach oznaczających uzyskanie dochodu wskazanych w art. 2 pkt 20 lit. b, d, f, h, oraz i ustawy.

Analogiczne przepisy i zasady postępowania dotyczą również ustalania prawa do świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

Przykład 17: Uzyskanie dochodu po roku kalendarzowym poprzedzającym okres, na jaki ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego – uzyskanie zatrudnienia.

Należy zwrócić uwagę, że ustawodawca odmiennie (niż w sytuacjach oznaczających uzyskanie dochodu wskazanych w art. 2 pkt 20 lit. b, d, f, h oraz i ustawy), określił jaka okoliczność stanowi uzyskanie dochodu w sytuacji podjęcia zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

Rodzina 3 - osobowa: rodzice i jedno dziecko. Dochód tej rodziny za 2016 r. wyniósł 450 zł miesięcznie w przeliczeniu na osobę w rodzinie. W związku z tym, matka dziecka otrzymuje świadczenie wychowawcze na pierwsze (jedyne) dziecko w wysokości 500 zł miesięcznie od października 2017r. W trakcie trwania okresu, na który zostało ustalone prawo do świadczenia wychowawczego, w listopadzie 2017 r., ma miejsce sytuacja oznaczająca uzyskanie dochodu – ojciec dziecka podjął zatrudnienie – rozpoczął wykonywanie pracy na podstawie umowy o pracę-stosunku pracy.

Zgodnie z art. 2 pkt 20 lit. c ustawy, uzyskaniem dochodu jest uzyskanie **zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej** - definicja zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej jest określona w art. 2 pkt 21 ustawy i oznacza to **wykonywanie pracy na podstawie stosunku pracy**, stosunku służbowego, umowy o pracę nakładczą oraz wykonywanie pracy lub świadczenie usług na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia, umowy

o dziecko albo w okresie członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej, spółdzielni kółek rolniczych lub spółdzielni usług rolniczych, a także prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej.

Zgodnie z art. 7 ust. 3 ustawy, w przypadku uzyskania dochodu przez członka rodziny lub dziecko pozostające pod opieką opiekuna prawnego po roku kalendarzowym poprzedzającym okres, na jaki ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego, **dochód ustala się na podstawie dochodu członka rodziny lub dochodu dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, powiększonego o kwotę osiągniętego dochodu za miesiąc następujący po miesiącu, w którym nastąpiło uzyskanie dochodu**, jeżeli dochód ten jest uzyskiwany w okresie, na jaki ustalane lub weryfikowane jest prawo do świadczenia wychowawczego.

Zgodnie z powyższymi przepisami, w tym przykładzie, miesiącem, w którym nastąpiło uzyskanie dochodu, jest miesiąc listopad 2017 r., tj. miesiąc rozpoczęcia wykonywania pracy na podstawie zawartej umowy o pracę (w praktyce jest to najczęściej także miesiąc zawarcia umowy o pracę), a nie miesiąc otrzymania wynagrodzenia z tytułu pracy wykonanej na podstawie takiej umowy, gdyż rozpoczęcie wykonywania pracy na podstawie zawartej umowy o pracę jest uzyskaniem dochodu z tego tytułu, a nie uzyskaniem wynagrodzenia z tego tytułu.

Zgodnie z ww. art. 7 ust. 3 ustawy, ustalając zatem prawo do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko w tej rodzinie, należy uwzględnić dochód uzyskany przez ojca dziecka, z tytułu podjęcia zatrudnienia (które w tym przypadku miało miejsce w listopadzie 2017 r.), doliczając do dochodu rodziny z roku „bazowego”, kwotę dochodu osiągniętego z tytułu podjętego zatrudnienia za miesiąc następny, tj. za grudzień 2017 r. (niezależnie od daty pobrania wynagrodzenia należnego za miesiąc grudzień z tego zatrudnienia).

Oznacza to w omawianym przykładzie, że jeżeli doliczenie dochodu uzyskanego za miesiąc grudzień 2017 r., spowoduje przekroczenie kryterium dochodowego i tym samym utratę prawa do świadczenia wychowawczego, zgodnie z art. 18 ust. 6 ustawy, będącym konsekwencją art. 7 ust. 3 w zakresie skutków przekroczenia kryterium dochodowego z powodu uzyskania dochodu, świadczenie wychowawcze nie będzie przysługiwać od 1 stycznia 2018 r.

Ustalenie dochodu z działalności podlegającej opodatkowaniu na podstawie przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne.

Ważne: Od 1 sierpnia 2017 r. ulega zmianie definicja dochodu w zawarta w art. 3 pkt 1 u.ś.r., do której odsyła definicja dochodu zawarta w ustawie - zgodnie z jej nowym brzmieniem, dochodem jest m.in. dochód z działalności podlegającej opodatkowaniu na podstawie przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne – dochód z tego tytułu nie będzie już w ustalany w oparciu o oświadczenie członka rodziny, lecz w oparciu o odpowiednie dane z zaświadczenia z urzędu skarbowego dołączanego do wniosku przez osobę ubiegającą się, które to dane będą podstawą do ustalenia dochodu z tego tytułu zgodnie z odpowiednim dochodem wskazanym w obwieszczeniu ministra właściwego do spraw rodziny w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”

Ustalając dochód z działalności podlegającej opodatkowaniu na podstawie przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne w roku kalendarzowym poprzedzającym okres, na jaki ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego, przyjmuje się dochód miesięczny w wysokości 1/12 dochodu ogłaszanego corocznie, w drodze obwieszczenia, przez ministra właściwego do spraw rodziny w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” w terminie do dnia 1 sierpnia każdego roku (art. 7 ust. 3b ustawy).

Ważne: Zgodnie z nowym brzmieniem art. 13 ust. 4 pkt 2 ustawy, do wniosku dołącza się odpowiednio zaświadczenie naczelnika urzędu skarbowego, dotyczące członków rodziny rozliczających się na podstawie przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, zawierające informacje odpowiednio o:

- a) formie opłacanego podatku,
- b) wysokości przychodu,
- c) stawce podatku,
- d) wysokości opłacanego podatku

– w roku kalendarzowym poprzedzającym okres, na jaki ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego.

Ww. przepisy dotyczące ustalania dochodu z działalności opodatkowanej w formach ryczałtowych, będą miały zastosowanie po raz pierwszy przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego na okres rozpoczynający się 1 października 2017 r.

Ważne: Ustalenie, czy członek rodziny w roku „bazowym” osiągnął dochód z działalności podlegającej opodatkowaniu na podstawie przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (karta podatkowa lub ryczałt od przychodów ewidencjonowanych) i tym samym, czy dotyczy go ww. procedura ustalania dochodu, tak jak i przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego na pierwszy okres świadczeniowy, dokonywane będzie w oparciu o deklarację wnioskodawcy zawartą we wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego (pkt 7.2 przykładowego wzoru wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego zamieszczonego na stronie internetowej MRPIPS).

W przypadku gdy członek rodziny jest umieszczony w pieczy zastępczej lub w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie, ustalając dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie uwzględnia się osoby umieszczonej w pieczy zastępczej lub w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie (czyli takiej osoby nie ma w składzie rodziny osoby ubiegającej się o świadczenia wychowawcze).

W przypadku ustalania dochodu z gospodarstwa rolnego przyjmuje się, że z 1 ha przeliczeniowego użytkuje się dochód miesięczny w wysokości 1/12 dochodu ogłaszanego corocznie, w drodze obwieszczenia, przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie art. 18 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (komunikat w tej sprawie GUS ogłosi 22 września 2017 r.).

Ustalając dochód rodziny uzyskany z gospodarstwa rolnego, do powierzchni gospodarstwa stanowiącego podstawę wymiaru podatku rolnego wlicza się obszary rolne oddane w dzierżawę, z wyjątkiem:

- 1) oddanej w dzierżawę, na podstawie umowy dzierżawy zawartej stosownie do przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników, części lub całości znajdującego się w posiadaniu rodziny gospodarstwa rolnego;
- 2) gospodarstwa rolnego wniesionego do użytkowania przez rolniczą spółdzielnię produkcyjną;
- 3) gospodarstwa rolnego oddanego w dzierżawę w związku z pobieraniem renty określonej w przepisach o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej oraz w przepisach o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Ustalając dochód rodziny uzyskany przez dzierżawcę gospodarstwa rolnego oddanego w dzierżawę na zasadach, o których mowa powyżej, dochód uzyskany z gospodarstwa rolnego pomniejsza się o zapłacony

czynsz z tytułu dzierżawy. Ustalając dochód rodziny uzyskany z wydzierżawionego od Agencji Nieruchomości Rolnych gospodarstwa rolnego, dochód uzyskany z gospodarstwa rolnego pomniejsza się o zapłacony czynsz z tytułu dzierżawy.

W przypadku gdy prawo do świadczenia wychowawczego ustala się na dziecko pozostające pod opieką opiekuna prawnego, ustalając dochód, uwzględnia się tylko dochód dziecka.

W przypadku gdy rodzina uzyskuje dochody z gospodarstwa rolnego oraz dochody pozarolnicze, dochody te sumuje się.

Kiedy świadczenie wychowawcze nie przysługuje?

Świadczenie wychowawcze nie przysługuje (art. 8 ust. 1 ustawy), jeżeli:

- 1) dziecko pozostaje w związku małżeńskim;
- 2) dziecko zostało umieszczone w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie albo w pieczy zastępczej;
- 3) pełnoletnie dziecko ma ustalone prawo do świadczenia wychowawczego na własne dziecko (termin pełnoletni nie zawsze jest tożsamy w prawie z terminem osoby, która ukończyła 18 lat, w związku z możliwością uzyskania pełnoletności przez małoletnią kobietę poprzez zawarcie związku małżeńskiego - art. 10 § 2 kodeksu cywilnego).
- 4) członkowi rodziny przysługuje za granicą na dziecko świadczenie o podobnym charakterze do świadczenia wychowawczego, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Ważne: Zgodnie z art. 8 ust. 2 ustawy, świadczenie wychowawcze na dane dziecko nie przysługuje, jeżeli **osobie samotnie wychowującej dziecko** (pojęcie to zdefiniowane jest w art. 2 pkt 13 ustawy) nie zostało ustalone, na rzecz tego dziecka od jego rodzica, świadczenie alimentacyjne na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, chyba że:

- 1) drugie z rodziców dziecka nie żyje;
- 2) ojciec dziecka jest nieznany;
- 3) powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone;
- 4) sąd zobowiązał jedno z rodziców do ponoszenia całkowitych kosztów utrzymania dziecka i nie zobowiązał drugiego z rodziców do świadczenia alimentacyjnego na rzecz tego dziecka;
- 5) dziecko, zgodnie z orzeczeniem sądu, jest pod opieką naprzemienną obojga rodziców sprawowaną w porównywalnych i powtarzających się okresach.

Zgodnie z art. 19 ust. 4 ustawy, w przypadku gdy osoba samotnie wychowująca dziecko, której prawo do świadczenia wychowawczego w stosunku do danego dziecka uzależnione jest od ustalenia na rzecz tego dziecka od jego rodzica świadczenia alimentacyjnego na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, złoży wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego i nie dołączy do wniosku tego tytułu wykonawczego, podmiot realizujący świadczenie wychowawcze przyjmuje wniosek i, w zakresie ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego w stosunku do tego dziecka, wyznacza termin 3 miesięcy na dostarczenie tytułu wykonawczego. W przypadku dostarczenia tytułu wykonawczego lub innych dokumentów poświadczających okoliczności, o których mowa w art. 8 ust. 2 pkt 1–5, w wyznaczonym terminie, świadczenie wychowawcze przysługuje od miesiąca złożenia wniosku, jeżeli spełnione są pozostałe warunki uprawniające do świadczenia. Niezastosowanie się do wezwania skutkuje pozostawieniem wniosku bez rozpatrzenia (art. 19 ust. 4 ustawy).

W przypadku gdy osoba samotnie wychowująca dziecko nie dostarczy, w ww. terminie, tytułu wykonawczego

pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, potwierdzającego ustalenie na rzecz dziecka od jego rodzica świadczenia alimentacyjnego, ponieważ sąd wydał postanowienie w przedmiocie odmowy udzielenia zabezpieczenia w sprawie o alimenty, bieg terminu, o którym mowa w ust. 4, ulega zawieszeniu do dnia dostarczenia tytułu wykonawczego lub innych dokumentów poświadczających okoliczności, o których mowa w art. 8 ust. 2 pkt 1–5 (art. 19 ust. 5 ustawy).

W ww. sytuacji, wychowawcze przysługuje:

- 1) od miesiąca złożenia wniosku, nie wcześniej niż od miesiąca, od którego rodzic został zobowiązany do zapłaty alimentów, jeżeli spełnione są pozostałe warunki uprawniające do świadczenia – w przypadku dostarczenia tytułu wykonawczego,*
- 2) od miesiąca złożenia wniosku, jeżeli spełnione są pozostałe warunki uprawniające do świadczenia – w przypadku dostarczenia dokumentów poświadczających okoliczności, o których mowa w art. 8 ust. 2 pkt 1–5.*

Powyższe regulacje będą miały zastosowanie po raz pierwszy przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego na okres rozpoczynający się 1 października 2017 r.

Przykład 18: Rodzina 4 osobowa: matka dzieci (stan cywilny: panna) i troje dzieci w wieku 7, 10 i 12 lat – matka dzieci nie wychowuje żadnego z dzieci wspólnie z jego ojcem. Matka dziecka składa wniosek o świadczenie wychowawcze w sierpniu 2017 r. na okres rozpoczynający się 1 października 2017 r. Do wniosku dołącza odpis tytułu wykonawczego poświadczającego zasądzenie alimentów na dziecko 12-letnie oraz dziecko 10-letnie. Na dziecko 7-letnie nie ma natomiast zasądzonych alimentów.

W tym przypadku, świadczenie wychowawcze po spełnieniu wszystkich warunków ustawowych (w szczególności kryterium dochodowego na pierwsze dziecko), będzie przysługiwać tylko na dziecko 12-letnie oraz na dziecko 10-letnie.

Na dziecko 7-letnie, świadczenie nie będzie przysługiwać, ponieważ, zgodnie z art. 8 ust. 2 ustawy, świadczenie wychowawcze na dane dziecko nie przysługuje, jeżeli osobie samotnie wychowującej dziecko, nie zostało ustalone, na rzecz tego dziecka od jego rodzica, świadczenie alimentacyjne na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd. W opisanym przypadku, matka dziecka jest osobą samotnie wychowującą dziecko w rozumieniu art. 2 pkt 13 ustawy. Istotne jest, że fakt braku alimentów na ww. dziecko w żadnym razie nie wyłącza ww. dziecka ze składu rodziny osoby ubiegającej się, w tym przy ustalaniu dochodu na osobę rodzinie dla potrzeb przyznania świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko.

Jednocześnie, organ właściwy, zgodnie z art. 19 ust. 4, wyznacza stronie termin 3 miesięcy na dostarczenie tytułu wykonawczego potwierdzającego ustalenie świadczenia alimentacyjnego na dziecko 7-letnie.

W przypadku dostarczenia tytułu wykonawczego lub innych dokumentów poświadczających okoliczności, o których mowa w art. 8 ust. 2 pkt 1–5, w wyznaczonym terminie, świadczenie wychowawcze na ww. dziecko przysługuje od miesiąca złożenia wniosku, jeżeli spełnione są pozostałe warunki uprawniające do świadczenia.

Natomiast niezastosowanie się do ww. wezwania, skutkuje pozostawieniem wniosku na to dziecko bez rozpatrzenia (art. 19 ust. 5 ustawy).

Uwaga: bieg powyższego terminu ulegnie zawieszeniu w przypadku, gdy osoba samotnie wychowująca dziecko nie dostarczy tytułu wykonawczego, ponieważ sąd wydał postanowienie w przedmiocie odmowy udzielenia zabezpieczenia w sprawie o alimenty (takie rozstrzygnięcie sąd jest możliwe w przypadku wystąpienia przez osobę ubiegającą się o alimenty z wnioskiem do sądu o zabezpieczenia powództwa o alimenty – wskazane jest, aby pracownicy organu właściwego informowali osoby samotnie wychowujące

dziecko ubiegające się o świadczenie wychowawcze, które nie mają ustalonych alimentów na dziecko od drugiego rodzica, o możliwości złożenia, w ramach postępowania przed sądem o ustalenie alimentów, wniosku do sądu o zabezpieczenie powództwa o alimenty). Bieg terminu ulegnie zawieszeniu do dnia dostarczenia tytułu wykonawczego lub innych dokumentów poświadczających okoliczności, o których mowa w art. 8 ust. 2 pkt 1–5.

Po dostarczeniu wymaganego tytułu wykonawczego (lub dokumentów poświadczających okoliczności, o których mowa w art. 8 ust. 2 pkt 1–5), świadczenie wychowawcze będzie przysługiwać od miesiąca złożenia wniosku, w przypadku ustalenia alimentów nie wcześniej jednak niż od miesiąca, od którego drugi z rodziców został zobowiązany do zapłaty alimentów.

Przykład 19: Kobieta (stan cywilny: panna), wychowuje dwoje dzieci w wieku 5 i 12 lat (dzieci mają różnych ojców). Z ojcem młodszego dziecka pozostaje w związku nieformalnym. Na dziecko starsze nie zostały zasądzone alimenty od jego ojca. Kobieta w sierpniu 2017 r. składa wniosek na nowy okres rozpoczynający się od 1 października 2017 r. o świadczenie wychowawcze na obydwójce dzieci, gdyż spełnia kryterium dochodowe.

W opisanym przypadku, zgodnie z art. 2 pkt 16 ustawy, mamy do czynienia z 4-osobową rodziną - pozostający w nieformalnym związku rodzice, wychowując co najmniej jedno wspólne dziecko, tworzą pełną rodzinę. Wnioskodawca – matka dzieci, w opisanym przypadku, nie jest tym samym osobą samotnie wychowującą dziecko w rozumieniu art. 2 pkt 13 ustawy.

Oznacza to, że w opisanym przypadku, nie ma zastosowania art. 8 ust. 2 pkt 2 ustawy, który - analogicznie, jak w obowiązującym od prawie 13 lat art. 7 ustawy o świadczeniach rodzinnych dot. zasiłku rodzinnego - tylko i wyłącznie w przypadku osób samotnie wychowujących dziecko, uzależnia przyznanie świadczenia wychowawczego od ustalenia alimentów od drugiego z rodziców dziecka.

Podstawę odmowy przyznania świadczenia wychowawczego zawiera również art. 23 ust. 1 ustawy, który stanowi, że organ właściwy lub marszałek województwa odmawiają przyznania prawa do świadczenia wychowawczego, jeżeli osoba ubiegająca się o to świadczenie uniemożliwi przeprowadzenie wywiadu, o którym mowa w art. 15 ust. 1, lub nie udzieli podczas tego wywiadu wyjaśnień co do okoliczności objętych wywiadem.

4. Podmioty realizujące zadania w zakresie świadczenia wychowawczego

Przepisy dotyczące podmiotów realizujących zadania wynikające z ustawy są analogiczne do regulacji zawartych w u. ś. r.

Organ właściwy

Postępowanie w sprawie świadczenia wychowawczego prowadzi organ właściwy, którym zgodnie z art. 2 pkt 11 ustawy, jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta, właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie wychowawcze lub otrzymującej świadczenie wychowawcze.

Upoważnienie

Zgodnie z art. 10 ust. 2 ustawy, organ właściwy (definiowany zgodnie z art. 2 pkt 11 ustawy jako wójt, burmistrz lub prezydent miasta) może, w formie pisemnej, upoważnić swojego zastępcę, pracownika urzędu albo kierownika ośrodka pomocy społecznej lub innej jednostki organizacyjnej gminy, a także inną osobę na wniosek kierownika ośrodka pomocy społecznej lub innej jednostki organizacyjnej gminy do prowadzenia postępowań w sprawach o świadczenie wychowawcze, a także do wydawania w tych sprawach decyzji.

Ważne: Powyższy przepis oznacza, że prowadzenie postępowań administracyjnych w sprawach świadczenia wychowawczego (oraz wydawanie decyzji administracyjnych w tych sprawach) przez osobę inną niż wójt, burmistrz czy prezydent miasta wymaga posiadania przez tę osobę udzielonego upoważnienia. Przepis ten nie przewiduje wyjątków od tej reguły. Oznacza to, że np. pracownik ośrodka pomocy społecznej realizujący merytorycznie zadania wynikające z ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, który faktycznie prowadzi postępowanie administracyjne w danej sprawie (całość lub jego część), powinien posiadać upoważnienie do prowadzenia takiego postępowania wydane przez organ właściwy na podstawie art. 10 ust. 2 ustawy.

Ważne: W świetle powyższych regulacji, organem właściwym do wyznaczenia w danej gminie realizatora zadań z zakresu świadczeń wychowawczych jest wyłącznie odpowiednio wójt, burmistrz lub prezydent miasta.

Ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci wskazuje wprost, że upoważnienie do realizacji zadań z zakresu świadczeń wychowawczych wydawane przez wójta, burmistrza lub prezydenta, musi mieć formę pisemną. Natomiast od uznania ww. organu właściwego zależy, czy udzieli on upoważnienia w formie zarządzenia, czy przybierze ono postać zwykłego pisemnego upoważnienia.

Ponadto, podobnie jak w u. ś. r., w przypadku, gdy postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 1, prowadzone są w ośrodku pomocy społecznej, realizacja tych zadań nie może powodować nieprawidłowości w wykonywaniu zadań pomocy społecznej, a także nie może naruszać norm zatrudnienia pracowników socjalnych określonych w przepisach o pomocy społecznej.

Właściwość marszałka województwa

Marszałek województwa właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie wychowawcze:

- 1) pełni funkcję instytucji właściwej w związku z udziałem Rzeczypospolitej Polskiej w koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w przypadku przemieszczania się osób w granicach Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego;
- 2) wydaje decyzje w sprawach świadczenia wychowawczego realizowanego w związku z koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego.

Ważne: Od 1 stycznia 2018 r. całość zadań z zakresu świadczenia wychowawczego w sprawach, w których zastosowanie mają unijne przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego realizowanych obecnie przez marszałków województw, przejmą właściwi wojewodowie.

Upoważnienie

Marszałek województwa może, w formie pisemnej, upoważnić dyrektora, jego zastępcę lub innego pracownika regionalnego ośrodka polityki społecznej lub innego pracownika urzędu marszałkowskiego do załatwiania w jego imieniu spraw dotyczących realizacji świadczenia wychowawczego w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, a także do wydawania w tych sprawach decyzji.

Świadczenie wychowawcze przyznane decyzją wydaną przez marszałka województwa wypłaca organ właściwy. Samorząd województwa wymienia dane w zakresie świadczenia wychowawczego w ramach Systemu Elektronicznej Wymiany Informacji dotyczących Zabezpieczenia Społecznego, o którym mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącym wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, za pośrednictwem punktu kontaktowego, o którym mowa w art. 12 ust. 2 ustawy.

5. Postępowanie w sprawach o świadczenie wychowawcze

Wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego

Ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz jego wypłata następują odpowiednio na wniosek matki, ojca, opiekuna faktycznego dziecka (tj. osoby faktycznie opiekującej się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu opiekuńczego o przysposobienie dziecka) albo opiekuna prawnego dziecka. Szczegółowy zakres informacji, jakie mają być zawarte we wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz w oświadczeniach niezbędnych do ustalenia tego prawa, określa rozporządzenie w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o przyznanie świadczenia wychowawczego oraz zakresu informacji, jakie mają być zawarte we wniosku, zaświadczeniach i oświadczeniach o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego – rozporządzenie to jest obecnie procedowane – proces legislacyjny zakończy się przed 1 sierpnia 2017 r. tak aby nowe rozporządzenie weszło w życie 1 sierpnia 2017 r.

Ważne: Przykładowy wzór wniosku o świadczenie wychowawcze oraz załączników do tego wniosku będzie można znaleźć na stronie Biuletynu Informacji Publicznej ministra właściwego do spraw rodziny. Aktualnie, przykładowy wzór wniosku i załączników, zalecany przez MRPiPS do wykorzystania, który finalnie zostanie zamieszczony na BIP MRPiPS, zamieszczony jest pod adresem: <http://www.mpips.gov.pl/wsparcie-dla-rodzin-z-dziecmi/wzory-wnioskow-o-swiadczenia-dla-rodzin/> Dotyczy to także wzorów wniosków i załączników składanych od dnia 1 sierpnia 2017 r. na pierwszy, okres trwający do 30 września 2017 r.

Dokumenty, które należy dołączyć do wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego

W przypadku, gdy osoba ubiega się o świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko do wniosku dołącza odpowiednio:

- 1) zaświadczenie lub oświadczenia dokumentujące wysokość innych dochodów niż dochody podlegające opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych na zasadach określonych w art. 27, art. 30b, art. 30c, art. 30e i art. 30f ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2032 i 2048 oraz z 2017 r. poz. 60, 528, 648 i 859), dotyczące każdego członka rodziny (dochody nieopodatkowane i oświadczenie o wielkości gospodarstwa rolnego - wzór oświadczeń w tych sprawach można znaleźć na stronie internetowej MRPiPS pod adresem <http://www.mpips.gov.pl/wsparcie-dla-rodzin-z-dziecmi/wzory-wnioskow-o-swiadczenia-dla-rodzin/> oraz docelowo na stronie Biuletynu Informacji Publicznej ministra właściwego do spraw rodziny;

Ważne: Od 1 sierpnia 2017 r., odpowiednie oświadczenia dotyczące dochodów nieopodatkowanych oraz wielkości gospodarstwa rolnego za poszczególnych członków swojej rodziny składa, czyli wypełnia i podpisuje, osoba wnioskująca o świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko. Dotyczy to także wniosków składanych od dnia 1 sierpnia 2017 r. na pierwszy okres trwający do 30 września 2017 r.

- 2) zaświadczenie naczelnika urzędu skarbowego, dotyczące członków rodziny rozliczających się na podstawie przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, zawierające informacje odpowiednio o:
 - a) formie opłaconego podatku,
 - b) wysokości przychodu,
 - c) stawce podatku,
 - d) wysokości opłaconego podatku

- w roku kalendarzowym poprzedzającym okres, na jaki ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego,

3) w przypadku utraty dochodu lub uzyskania dochodu – dokumenty, w tym oświadczenia potwierdzające ich utratę lub uzyskanie oraz ich wysokość.

Ważne: Wyżej wymienionych dokumentów (związanych z koniecznością ustalenia sytuacji dochodowej rodziny) nie załącza osoba, która nie ubiega się o przyznanie świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko (patrz art. 13 ust. 17 ustawy).

Ponadto, w zależności od indywidualnej sytuacji, w przypadku ubiegania się o świadczenie wychowawcze niezależnie o tego, czy na pierwsze dziecko, czy drugie i następne, do wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego, dołącza się inne zaświadczenia lub oświadczenia oraz dowody niezbędne do ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego:

- a) zaświadczenie sądu opiekuńczego lub ośrodka adopcyjnego o prowadzonym postępowaniu sądowym w sprawie o przysposobienie dziecka,
- b) prawomocne orzeczenie sądu orzekające rozwód lub separację,
- c) orzeczenie sądu opiekuńczego o ustaleniu opiekuna prawnego dziecka,
- d) inne dokumenty, w tym oświadczenia, potwierdzające spełnianie warunków do przyznania lub ustalenia wysokości świadczenia wychowawczego będącego przedmiotem wniosku.

Uwaga: podobnie jak w u. ś r. część niezbędnych informacji do ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego organ właściwy będzie zobowiązany pozyskać/zweryfikować samodzielnie i dotyczy to przede wszystkim:

- 1) informacji o dochodzie podlegającym opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych na zasadach określonych w art. 27, art. 30b, art. 30c, art. 30e i art. 30f ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych każdego członka rodziny, udzielanych przez naczelnika właściwego urzędu skarbowego, zawierających dane o wysokości:
 - a) dochodu,
 - b) składek na ubezpieczenia społeczne odliczonych od dochodu,
 - c) należnego podatku;
- 2) informacji o dochodzie, o którym mowa w art. 3 pkt 1 lit. c tiret 29 u.ś.r., tj. informacja o kwotach otrzymanych na podstawie art. 27f ust. 8-10 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tzn. niewykorzystana ulga podatkowa na dziecko);
- 3) danych, o których mowa w art. 14 ust. 2 pkt 1 lit. a, b, d, f, g, ib (tj. w szczególności imię i nazwisko, datę urodzenia, numer PESEL, stan cywilny, obywatelstwo, informacje o prawie do świadczeń opieki zdrowotnej w celu weryfikacji warunku zamieszkiwania w Polsce,);
- 4) informacji o wysokości składek na ubezpieczenie zdrowotne, w tym informacji o wysokości składek od poszczególnych płatników i okresach opłacania przez nich tych składek (uwaga: w przypadku informacji o wysokości składek na ubezpieczenie zdrowotne z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze dołącza do wniosku oświadczenie albo zaświadczenie o wysokości składek na ubezpieczenie zdrowotne z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego - patrz art. 50 ustawy).
- 5) informacji o legitymowaniu się odpowiednim orzeczeniem wydanym na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.), obejmującej następujące dane:
 - a) datę i rodzaj wydanego orzeczenia,
 - b) datę złożenia wniosku o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności,
 - c) okres, na jaki zostało wydane orzeczenie.

Ważne: Informacja o wyjątkach od pozyskiwania z ZUS, drogą elektroniczną, danych o składce na ubezpieczenie zdrowotne w ramach usługi Z1 CSIZS Emp@tia

- usługa Z1 CSIZS Emp@tia, jest to usługa samodzielnego pozyskiwania przez organ właściwy i marszałka województwa, drogą elektroniczną, danych o wysokości składki na ubezpieczenie zdrowotne wnioskodawcy i członków jego rodziny, ubiegającego się o uzależnione od kryterium dochodowego świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, a od 1 kwietnia 2016 r. o świadczenie wychowawcze. Zgodnie z wyjaśnieniami Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, dla następujących kategorii osób i odpowiadających im kodów tytułu ubezpieczenia:

- emeryci i renciści (kod tytułu ubezpieczenia 25 00, 25 01);

- osoby pobierające zasiłek lub świadczenie przedemerytalne (kod tytułu ubezpieczenia 09 40, 09 41);

- osoby pobierające nauczycielskie świadczenie kompensacyjne (kod tytułu ubezpieczenia 26 00, 26 01), nie jest obecnie możliwe przekazywanie przez ZUS, w ramach usługi Z1 CSIZS Emp@tia, drogą elektroniczną, danych o składce na ubezpieczenie zdrowotne wnioskodawcy i członków jego rodziny, ubiegającego się o uzależnione od kryterium dochodowego świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, a od 1 kwietnia 2016 r. o świadczenie wychowawcze.

Oznacza to, że dla wymienionych wyżej przypadków (kody 2500, 2501, 0940, 0941, 2600, 2601), na wnioski organu właściwego lub marszałka województwa prowadzącego odpowiednio postępowanie o świadczenie wychowawcze, świadczenia rodzinne lub świadczenia z funduszu alimentacyjnego, ZUS ma obowiązek udzielić stosownych informacji tym organom.

Dla pozostałych przypadków, obejmujące inne kategorie ubezpieczonych, u których składka za ubezpieczenie zdrowotne finansowana jest z dochodu ubezpieczonego, dane o wysokości składki zdrowotnej przekazywane są za pomocą usługi Z1.

W odpowiedzi na zadane, w ramach usługi Z1, zapytanie organu właściwego lub marszałka województwa o wysokość składki zdrowotnej danej osoby, jeśli osoba ta będzie ubezpieczonym z ww. kategorii, odpowiedź wygenerowana w ramach usługi Z1, będzie zawierała informację w szczególności o kodzie tytułu ubezpieczenia, nazwie tytułu ubezpieczenia, dacie uzyskania uprawnień do danego tytułu ubezpieczenia, oraz kwocie składki (najczęściej kwota składki wskazana w tej pozycji będzie wynosiła 0).

W odniesieniu do ww. kategorii ubezpieczonych i odpowiadających im kodów ubezpieczenia (tj. kodów 25 00, 25 01, 09 40, 09 41, 26 00, 26 01), niezależnie od wartości składki podanej w ww. informacji pozyskanej w ramach usługi Z1, organ właściwy lub marszałek województwa, faktyczną wysokość składki zdrowotnej niezbędną do prawidłowego ustalenia dochodu, powinien ustalić w drodze pisemnej, poprzez wniosek do najbliższej jednostki ZUS (w tym np. poprzez wniosek zbiorczy obejmujący wiele osób), bez konieczności odsyłania indywidualnych klientów do ZUS po indywidualne zaświadczenia (na podstawie odpowiednio art. 17 ust. 1 ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, art. 23b ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz art. 15a ust. 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów).

Ze swej strony Zakładu Ubezpieczeń Społecznych deklaruje, że wnioski takie będą rozpatrywane przez oddziały ZUS bez zbędnej zwłoki, w terminie 7 dni od dnia ich wpływu (tj. w takim terminie, jak termin na wydanie przez ZUS zaświadczenia na wniosek indywidualnej osoby), tak aby umożliwić organom właściwym sprawne rozpatrywanie wniosków i wypłacanie w szczególności świadczenia wychowawczego w ramach Programu „Rodzina 500+”.

Jak zostało wyżej wskazane, identyfikacja przez organ właściwy i marszałka województwa osób, w stosunku do których, organ właściwy lub marszałek województwa, faktyczną wysokość składki zdrowotnej niezbędnej do prawidłowego ustalenia dochodu, obowiązuje ustalić w drodze pisemnej, poprzez

wniosek do najbliższej jednostki ZUS, będzie dokonywana na podstawie informacji zawartej w odpowiedzi wygenerowanej przez CSIZS Emp@tia w ramach usługi Z1 – w odpowiedzi tej będzie informacja, że dana osoba podlega ubezpieczeniu zdrowotnemu jako osoba z ww. kategorii ubezpieczonych i odpowiadających im ww. kodów tytułu ubezpieczenia (tj. kodów 25 00, 25 01, 09 40, 09 41, 26 00, 26 01) i wówczas powstaje konieczność ustalenia faktycznej wysokości składki zdrowotnej w drodze pisemnego wystąpienia do najbliższego oddziału ZUS.

W przypadku gdy w Elektronicznym Krajowym Systemie Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności znajduje się więcej niż jedno orzeczenie wydane na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, dotyczące tej samej osoby, informacja, o której mowa w art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy, jest przekazywana wyłącznie na podstawie orzeczeń, które potwierdzają prawo do świadczenia wychowawczego.

W przypadku braku w Elektronicznym Krajowym Systemie Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności informacji, o której mowa w art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy, organ właściwy oraz marszałek województwa prowadzący postępowanie w sprawie świadczenia wychowawczego wzywają osobę ubiegającą się o świadczenie wychowawcze, do dołączenia orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności. W przypadku awarii systemów teleinformatycznych służących do wymiany informacji drogą elektroniczną, o której mowa w art. 17 ust. 1 ustawy, organ właściwy oraz marszałek województwa prowadzący postępowanie w sprawie świadczenia wychowawczego uzyskują informacje, o których mowa w ust. 1, w drodze pisemnej wymiany informacji. Organy podatkowe, organy emerytalno-rentowe oraz podmioty prowadzące rejestry publiczne przekazują te informacje niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 14 dni od dnia otrzymania wniosku organu właściwego lub marszałka województwa prowadzącego postępowanie w sprawie świadczenia wychowawczego.

Ważne: zgodnie z art. 220 kodeksu postępowania administracyjnego (przepisy kpa zgodnie z art. 28 ustawy stosuje się w zakresie nieuregulowanym ustawą), organ nie może żądać zaświadczenia ani oświadczenia na potwierdzenie faktów lub stanu prawnego, jeżeli znane są one organowi z urzędu. Oznacza to, że jeżeli organ właściwy jest już w posiadaniu określonych informacji np. na temat sytuacji dochodowej osoby ubiegającej się o świadczenie wychowawcze (pochodzącej w szczególności z postępowań w sprawach o świadczenia rodzinne), to nie może ponownie żądać dokumentów na potwierdzenie tych faktów.

6. Postępowanie w sprawach o świadczenie wychowawcze

Wniosek i załączniki do wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego mogą zostać złożone w siedzibie organu lub przestane do organu właściwego za pośrednictwem Poczty Polskiej.

Ustawa przewiduje także możliwość składania powyższego wniosku drogą elektroniczną, przede wszystkim za pomocą systemu teleinformatycznego utworzonego przez ministra właściwego do spraw rodziny, (czyli przy pomocy Platformy Informacyjno – Usługowej CSIZS Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, na stronie www.empatia.mrpips.gov.pl, czyli za pośrednictwem tzw. emp@tii). Droga ta umożliwia przeprowadzenie całego postępowania administracyjnego drogą elektroniczną.

Ponadto ustawa przewiduje również możliwość złożenia wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego z załącznikami, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego:

- 1) udostępnianego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (czyli przy pomocy Platformy Usług Elektronicznych – PUE) – jeśli tą drogą dana osoba złoży wniosek o świadczenie wychowawcze z ewentualnymi załącznikami, wniosek ten zostanie przekierowany do systemu dziedzicznego danej gminy, która zobowiązana będzie wniosek dalej rozpatrywać w tradycyjnej formie pisemnej (art. 13 ust. 15 ustawy)

- 2) banków krajowych oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych świadczących usługi drogą elektroniczną spełniających wymogi określone w informacji zamieszczonej na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej ministra właściwego do spraw rodziny po uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji – jeśli tą drogą dana osoba złoży wniosek o świadczenie wychowawcze z ewentualnymi załącznikami, wniosek ten zostanie przekierowany do systemu dziedzinowego danej gminy, która zobowiązana będzie wniosek dalej rozpatrywać w tradycyjnej formie pisemnej (art. 13 ust. 15 ustawy)
- 3) innego systemu wskazanego w informacji zamieszczonej na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej ministra właściwego do spraw rodziny po uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji – jeśli zostanie wprowadzony taki, inny niż wyżej wymienione systemy składania wniosków drogą elektroniczną, to informacja o szczegółach tego rozwiązania zostanie przekazana organom właściwym realizującym świadczenie wychowawcze.

Ważne: sprawy z wniosków złożonych przy użyciu PUE ZUS i systemu bankowego (systemy wskazane wyżej w pkt 1 i 2, po wpłynięciu ich do organu właściwego załatwiane są w formie pisemnej (art. 13 ust. 15 ustawy) Oznacza to, że systemy te umożliwiają jedynie złożenie wniosku z ewentualnymi załącznikami (i tym samym inicjują postępowanie administracyjne w organie właściwym) oraz otrzymanie przez wnioskodawcę urzędowego poświadczenia odbioru (UPO), będącego potwierdzeniem złożenia wniosku. Natomiast dalszy ciąg postępowania administracyjnego (np. ewentualne wezwania do uzupełnienia wniosku czy doręczenie decyzji) odbywa się drogą pisemną, czyli w postaci papierowej.

7. Programy informatyczne stosowane do realizacji ustawy

Zgodnie z art. 14 ustawy systemy teleinformatyczne stosowane w urzędach administracji publicznej realizujących zadania w zakresie określonym w ustawie stanowią integralne części systemów teleinformatycznych stosowanych do realizacji świadczeń rodzinnych określonych w u. ś. r.

Ważne: jednostki, które realizują zadania wynikające z ustawy powinny mieć zainstalowaną najnowszą udostępnioną przez producenta systemu dziedzinowego wersję oprogramowania.

Zalecane jest, aby pracownicy jednostek realizujących zadania wynikające z ustawy co najmniej dwa razy dziennie sprawdzali i pobierali z Centralnego Systemu Informatycznego Zabezpieczenia Społecznego przy użyciu systemów dziedzinowych wnioski o świadczenie wychowawcze, które wpłynęły drogą elektroniczną.

8. Wezwanie do osobistego udzielenia wyjaśnień i rodzinny wywiad środowiskowy

Ustawa zawiera możliwe do zastosowania w wyjątkowych sytuacjach mechanizmy w przypadku wątpliwości dotyczących spełniania warunków do otrzymywania przyznanego świadczenia wychowawczego, marnotrawienia świadczenia wychowawczego lub zapobiegania wydatkowaniu świadczenia niezgodnie z jego przeznaczeniem. Rozwiązania te określa art. 9, art. 15, art. 22 i art. 23 ustawy.

Ważne: Zgodnie z obowiązującym od 1 sierpnia 2017 r. przepisem art. 23 ust. 1a ustawy, w przypadku wątpliwości dotyczących spełniania warunków do otrzymywania przyznanego świadczenia wychowawczego, **w szczególności warunku zamieszkiwania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o którym mowa w art. 1 ust. 3 ustawy**, organ właściwy może wezwać osobę otrzymującą świadczenie wychowawcze **do osobistego udzielenia**, w wyznaczonym terminie, wyjaśnień oraz informacji co do okoliczności mających wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego.

Zgodnie z art. 9 ustawy, w przypadku gdy osoba uprawniona do świadczenia wychowawczego marnotrawi

wypłacane jej świadczenie wychowawcze lub wydatkuje je niezgodnie z celem, organ właściwy przekazuje należne osobie świadczenie wychowawcze w całości lub w części w formie rzeczowej lub w formie optacania usług.

W przypadku marnotrawienia świadczenia wychowawczego, organ wypłacający to świadczenie będzie mógł zamienić jego wypłatę na pomoc w formie rzeczowej lub usług, np. optacanie żłobka.

Zaprojektowane rozwiązania pozwalają w każdej konkretnej, indywidualnej sprawie określić przez organ właściwy jaka forma niepieniężna realizacji świadczenia wychowawczego będzie najbardziej właściwa dla danej rodziny.

W przypadku sygnałów o marnotrawieniu świadczenia wychowawczego lub wydatkowania niezgodnie z przeznaczeniem, u rodziny będzie mógł zostać przeprowadzony rodzinny wywiad środowiskowy, aby ustalić jak wygląda sytuacja faktyczna w danej rodzinie.

Jeżeli w stosunku do osoby ubiegającej się o świadczenie wychowawcze lub osoby pobierającej to świadczenie wystąpią wątpliwości dotyczące sprawowania opieki nad dzieckiem, w tym również w przypadku, o którym mowa w art. 22 ustawy, wydatkowania świadczenia wychowawczego niezgodnie z celem lub marnotrawienia świadczenia wychowawczego, organ właściwy może:

- zwrócić się do kierownika ośrodka pomocy społecznej o przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163, z późn. zm.), w celu weryfikacji tych wątpliwości,

- wystąpić do ośrodka pomocy społecznej o udzielenie informacji o okolicznościach dotyczących sprawowania opieki nad dzieckiem, marnotrawienia świadczenia wychowawczego lub wydatkowania go niezgodnie z celem, jeżeli informacje te zostały ustalone w rodzinnym wywiadzie środowiskowym przeprowadzonym nie wcześniej niż 3 miesiące przed dniem otrzymania przez ośrodek pomocy społecznej wniosku o udzielenie informacji.

Oznacza to, że w celu ustalenia, jak wygląda sytuacja w danej rodzinie, rodzinny wywiad środowiskowy będzie mógł zostać przeprowadzony zarówno na etapie ubiegania się o świadczenie wychowawcze (dotyczy to wątpliwości co do sprawowania opieki nad dzieckiem), jak i później – w trakcie pobierania tego świadczenia (dotyczy to także wątpliwości co do marnotrawienia świadczenia lub wydatkowania go niezgodnie z przeznaczeniem).

Ważne: Ustawa wprowadza możliwość przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego także w przypadku określonym w art. 22 ustawy. Rodzinny wywiad środowiskowy będzie mógł być przeprowadzony w celu weryfikacji, czy w przypadku zbiegu prawa rodziców, opiekunów prawnych dziecka lub opiekunów faktycznych dziecka do świadczenia wychowawczego osoba, która złożyła wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego, faktycznie sprawuje opiekę nad dzieckiem. Powyższy przepis nie odnosi się do sytuacji związanych z opieką naprzemienną (o której mowa w art. 2 pkt 16 – definicja rodziny) tylko do przypadków zbiegu uprawnień (np. w przypadku złożenia wniosku przez oboje rodziców na to samo dziecko).

Konsekwencje uniemożliwienia przeprowadzenia wywiadu lub nieudzielenia podczas tego wywiadu wyjaśnień co do okoliczności objętych wywiadem określa art. 23 ustawy. Uniemożliwienie przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego lub nieudzielenia podczas tego wywiadu wyjaśnień co do okoliczności objętych wywiadem na etapie ubiegania się o świadczenie wychowawcze skutkuje odmową przyznania tego świadczenia, natomiast - na etapie wypłacania świadczenia wychowawczego powoduje wstrzymanie wypłaty świadczenia.

Wstrzymanie wypłaty świadczenia wychowawczego jest konsekwencją także odmowy udzielenia lub nieudzielenia w wyznaczonym terminie wyjaśnień co do okoliczności mających wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego.

W przypadku przeprowadzenia wywiadu lub udzielenia ww. wyjaśnień, świadczenie wychowawcze wypłaca się od miesiąca, w którym przeprowadzono wywiad lub wpłynęły wyjaśnienia, do końca okresu, w którym przysługuje świadczenie wychowawcze, jeżeli osoba spełnia warunki określone w ustawie.

Ważne: w rodzinnym wywiadzie środowiskowym przeprowadzanym w celu weryfikacji wątpliwości dotyczących sprawowania opieki nad dzieckiem, wydatkowania świadczenia wychowawczego niezgodnie z celem lub marnotrawienia świadczenia wychowawczego wypełnia się tylko odpowiednie części kwestionariusza rodzinnego wywiadu środowiskowego.

9. Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego

Ważne: Od 1 stycznia 2018 r. całość zadań z zakresu świadczenia wychowawczego w sprawach, w których zastosowanie mają unijne przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego realizowanych obecnie przez marszałków województw, przejmą właściwi wojewodowie.

Ustawa w art. 16 zawiera regulacje dotyczące koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Przepisy te są analogiczne jak w u. ś. r.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze, lub członek rodziny tej osoby przebywa poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej w państwie, w którym mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, organ właściwy przekazuje wniosek wraz z dokumentami marszałkowi województwa.

W przypadku przebywania osoby lub członka rodziny tej osoby w dniu wydania decyzji przyznającej świadczenie wychowawcze lub po dniu jej wydania poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej w państwie, w którym mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, organ właściwy występuje do marszałka województwa o ustalenie, czy w sprawie mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Marszałek województwa ustala, czy w przekazanej sprawie mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. W przypadku gdy marszałek województwa, ustali, że mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, wydaje decyzję zgodnie z art. 11 ustawy.

W przypadku gdy marszałek województwa, w sytuacji, o której mowa w art. 16 ust. 2 ustawy, ustali, że mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, organ właściwy uchyla decyzję przyznającą świadczenie wychowawcze za okres, w którym osoba podlega ustawodawstwu państwa, w którym mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w zakresie świadczeń na rodzinę w związku ze stosowaniem przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

W przypadku, o którym mowa w art. 16 ust. 6 ustawy, marszałek województwa wydaje decyzję w sprawie świadczenia wychowawczego zgodnie z art. 11 ustawy od dnia, w którym osoba podlega ustawodawstwu państwa, w którym mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w zakresie świadczeń na rodzinę w związku ze stosowaniem przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

W przypadku gdy marszałek województwa ustali, że w sprawie nie mają zastosowania przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego:

- 1) przekazuje sprawę organowi właściwemu w celu ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego - w przypadku, o którym mowa w art. 16 ust. 1 ustawy;
- 2) informuje o tym fakcie organ właściwy - w przypadku, o którym mowa w art. 16 ust. 2 ustawy.

Organ właściwy w przypadku, o którym mowa w art. 16 ust. 8 pkt 1 ustawy, ustala prawo do świadczenia wychowawczego od miesiąca złożenia wniosku, o którym mowa w art. 16 ust. 1 ustawy.

Ważne: W przypadku gdy dana osoba nie ubiega się o świadczenie na pierwsze dziecko, a zachodzą przesłanki określone w art. 16 ust. 1 ustawy, które powodują konieczność przekazania wniosku tej osoby przez organ właściwy wraz z załączonymi do wniosku dokumentami do marszałka województwa w celu ustalenia, czy mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (ponieważ wnioskodawca lub członek jego rodziny przebywa za granicą), **wskazane jest aby organ właściwy poinformował osobę ubiegającą się o świadczenie wychowawcze o zasadności uzupełnienia tego wniosku również o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko (niezależnie od deklaracji wnioskodawcy spełnienia bądź nie kryterium dochodowego).**

Powyższe oznacza, że gdy wniosek o świadczenie wychowawcze złożony do organu właściwego osoba przebywająca za granicą lub, której członek rodziny przebywa za granicą w państwie, w którym mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (najczęściej będzie to wynikać z oświadczenia złożonego w Części II zalecanego przez MRPiPS wniosku), to pomimo tego, że osoba ta nie wnioskuje o świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko (ponieważ deklaruje np., że nie spełnia kryterium dochodowego lub nie chce na pierwsze dziecko składać wniosku), **należy taką osobę poinformować, że zasadne jest wypełnienie również tej części wniosku która dotyczy pierwszego dziecka.** Oczywiście ostateczna decyzja, czy i na które dziecko/dzieci wnioskodawca ubiega się o świadczenie wychowawcze, należy do wnioskodawcy.

Dzięki temu, po przekazaniu przez organ właściwy wniosku takiej osoby w trybie art. 16 ust. 1 ustawy do właściwego marszałka województwa, marszałek województwa będzie miał możliwość przeprowadzenia postępowania w odniesieniu do wszystkich dzieci, ustalając czy i w stosunku do których dzieci mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Następnie w stosunku do dzieci, do których mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego marszałek dokona rozstrzygnięcia sprawy i w zależności od okoliczności indywidualnej sprawy poinformuje instytucję zagraniczną o swojej decyzji (również odmownej). Taki tryb postępowania zapewni wnioskodawcy możliwość uzyskania najwyższej możliwej kwoty świadczeń rodzinnych, przewidzianej w ustawodawstwach dwóch zainteresowanych państw - z zastosowaniem przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Niezłożenie wniosku na pierwsze dziecko, a w konsekwencji brak decyzji polskiej instytucji właściwej – marszałka województwa - w sprawie, może spowodować potrącenie kwoty w wysokości świadczenia wychowawczego ze świadczeń przyznanych w instytucji zagranicznej.

Marszałek województwa ustala i dochodzi zwrotu nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego w sprawach, w których mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Przepisy art. 25 ustawy stosuje się odpowiednio.

W przypadku zwrotu przez instytucję państwa, o którym mowa w art. 16 ust. 1 ustawy, nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego zgodnie z przepisami o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, marszałek województwa może umorzyć pozostałą kwotę nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego łącznie z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w całości lub części, w szczególności jeżeli pozostała kwota wynika z różnicy kursowej.

Przykład 20: Rodzina 5- osobowa: małżeństwo pracuje w Czechach, trójka dzieci pozostaje pod opieką dziadków w Polsce. Małżeństwo otrzymuje na dzieci czeski zasiłek rodzinny.

Zgodnie z przepisami unijnymi pierwszeństwo w wypłacie wszystkich świadczeń rodzinnych – w tym także świadczenia wychowawczego, ma państwo, w którym wykonywana jest działalność zawodowa w związku z wykonywaniem przez małżonków działalności zawodowej w Czechach, pierwszeństwo do wypłaty

wszystkich świadczeń rodzinnych (świadczenie wychowawcze w rozumieniu przepisów unijnych jest świadczeniem rodzinnym) ma tamtejsze ustawodawstwo, dlatego też w Czechach wypłacane są świadczenia rodzinne. Polska jako państwo właściwe w drugiej kolejności – ze względu na zamieszkanie dzieci - może jedynie wypłacić tzw. dodatek dyferencyjny. Dodatek dyferencyjny może zostać wypłacony w przypadku kiedy kwota świadczeń rodzinnych przyznanych w Czechach będzie niższa od kwoty świadczeń należnych w Polsce w taki sposób, aby rodzina otrzymała jedną najwyższą kwotę świadczeń przewidzianą przez poszczególne ustawodawstwa.

Przykład 21: Rodzina 4 osobowa: Mąż pracuje w Niemczech. Matka z dwójką dziećmi mieszka w Polsce, gdzie pracuje.

Zgodnie z przepisami unijnymi pierwszeństwo w wypłacie wszystkich świadczeń rodzinnych – w tym także świadczenia wychowawczego, ma państwo, w którym wykonywana jest działalność zawodowa. W przypadku zatrudnienia w dwóch różnych państwach brane jest pod uwagę miejsce zamieszkania dzieci. W związku z powyższym, jeżeli współmałżonek pracuje w Niemczech, a pani pracuje zawodowo w Polsce, pierwszeństwo do wypłaty wszystkich świadczeń rodzinnych – w tym świadczenia wychowawczego ma ustawodawstwo polskie. Decyzję w tej sprawie wydaje marszałek województwa. Analogicznie do przykładu 18 Niemcy, jako państwo drugie w kolejności, mogą jedynie wypłacić tzw. dodatek dyferencyjny.

10. Ustalanie prawa do świadczenia wychowawczego

Zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy, prawo do świadczenia wychowawczego ustalane jest co do zasady na okres od dnia 1 października do dnia 30 września roku następnego.

Prawo do świadczenia wychowawczego ustala się, począwszy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek z prawidłowo wypełnionymi dokumentami, do końca okresu, o którym mowa w art. 18 ust. 1 (tj. do dnia 30 września roku następnego), nie wcześniej niż od dnia odpowiednio urodzenia się dziecka, objęcia dziecka opieką lub przysposobienia dziecka.

Jeżeli w okresie trzech miesięcy, licząc od dnia wydania orzeczenia o niepełnosprawności lub orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, zostanie złożony wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego uzależnionego od niepełnosprawności, prawo to ustala się, począwszy od miesiąca, w którym złożono wniosek o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności.

W przypadku gdy prawo do świadczenia wychowawczego uzależnione jest od niepełnosprawności dziecka, prawo do świadczenia wychowawczego ustala się na okres, o którym mowa w art. 18 ust. 1 ustawy, chyba że orzeczenie o niepełnosprawności lub orzeczenie o stopniu niepełnosprawności zostało wydane na czas określony. W tym przypadku prawo do świadczenia wychowawczego ustala się do ostatniego dnia miesiąca, w którym upływa termin ważności orzeczenia, nie dłużej jednak niż do końca okresu, o którym mowa w art. 18 ust. 1 ustawy, tj. do dnia 30 września roku następnego).

W razie utraty dochodu prawo do świadczenia wychowawczego ustala się od pierwszego miesiąca następującego po miesiącu, w którym nastąpiła utrata dochodu, nie wcześniej jednak niż od miesiąca złożenia wniosku.

Ważne: Zgodnie z obowiązującym od 1 sierpnia 2017 r. przepisem art. 18 ust. 5a ustawy, w przypadku przyznania świadczenia wychowawczego po uwzględnieniu utraty dochodu z tytułu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub dochodu z pozarolniczej działalności gospodarczej, po upływie 3 miesięcy, licząc od dnia utraty dochodu, ustalone prawo do świadczenia wychowawczego weryfikuje się z uwzględnieniem art. 7 ust. 3a ustawy. Przepisy art. 20 ust. 1 stosuje się.

Powyższa regulacja będzie miała zastosowanie po raz pierwszy przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego na okres rozpoczynający się 1 października 2017 r.

W przypadku gdy uzyskanie dochodu powoduje utratę prawa do świadczenia wychowawczego, świadczenie nie przysługuje od miesiąca następującego po pierwszym miesiącu od miesiąca, w którym nastąpiło uzyskanie dochodu.

Nieprawidłowo wypełniony wniosek, złożenie wniosku bez wymaganych dokumentów (z zastrzeżeniem regulacji szczególnych zawartych w opisanych wyżej, nowych zapisach – art. 19 ust. 4-6)

Art. 19 ustawy zawiera identyczną regulację dotyczącą sposobu postępowania w przypadku nieprawidłowo wypełnionego wniosku, oraz złożenia wniosku bez wymaganych dokumentów, jak obowiązująca w tym zakresie regulacja w u. ś. r. W przypadku złożenia nieprawidłowo wypełnionego wniosku, podmiot realizujący świadczenie wychowawcze wzywa pisemnie osobę ubiegającą się o świadczenie do poprawienia lub uzupełnienia wniosku w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania. Niezastosowanie się do wezwania skutkuje pozostawieniem wniosku bez rozpatrzenia.

W przypadku gdy osoba złoży wniosek bez wymaganych dokumentów, podmiot realizujący świadczenie wychowawcze przyjmuje wniosek i wyznacza termin nie krótszy niż 14 dni i nie dłuższy niż 30 dni na uzupełnienie brakujących dokumentów. Niezastosowanie się do wezwania skutkuje pozostawieniem wniosku bez rozpatrzenia.

W przypadku gdy przyczyną niedostarczenia wymaganego dokumentu przez osobę składającą wniosek jest brak wydania dokumentu przez właściwą instytucję w ustawowo określonym w odrębnych przepisach terminie, świadczenie wychowawcze przysługuje, począwszy od miesiąca, w którym wniosek został złożony.

Zmiany mające wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego

W przypadku wystąpienia zmian mających wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego, osoba otrzymująca świadczenie wychowawcze jest obowiązana do niezwłocznego powiadomienia o tym organu właściwego wyptacającego to świadczenie.

Osoby otrzymujące świadczenie wychowawcze, instytucje publiczne i organizacje pozarządowe są obowiązane do udzielania, na żądanie organu właściwego lub marszałka województwa, wyjaśnień oraz informacji co do okoliczności mających wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego.

Terminy składania wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata świadczenia wychowawczego

Świadczenie wychowawcze wypłaca się w okresach miesięcznych.

Wnioski w sprawie ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego na kolejny okres są przyjmowane od dnia 1 sierpnia danego roku, a w przypadku wniosków składanych drogą elektroniczną – od 1 lipca danego roku (art. 21 ust. 3 ustawy).

Ważne: Zgodnie z art. 20 ustawy z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z systemami wsparcia rodzin, art. 21 ust. 3 ustawy, w zakresie składania wniosku drogą elektroniczną od 1 lipca danego roku kalendarzowego, stosuje się począwszy od 1 lipca 2018 r.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze na kolejny okres złoży wniosek wraz z dokumentami do dnia 31 sierpnia, ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata tego świadczenia przysługująca za miesiąc październik danego roku następuje do dnia 31 października tego roku.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze na kolejny okres złoży wniosek wraz z wymaganymi dokumentami w okresie od dnia 1 września do dnia 31 września danego roku, ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata przysługującego świadczenia wychowawczego następuje do dnia 30 listopada tego roku.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze na dany okres złoży wniosek wraz

z wymaganymi dokumentami w okresie od dnia 1 października do dnia 31 października danego roku, ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata przysługującego świadczenia wychowawczego następuje do dnia 31 grudnia tego roku.

Ważne: W przypadku złożenia wniosku o świadczenie wychowawcze w kolejnych miesiącach, tj. od listopada danego roku, zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy, świadczenie wychowawcze ustala się począwszy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek z prawidłowo wypełnionymi dokumentami.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze na dany okres złoży wniosek wraz z wymaganymi dokumentami w okresie od dnia 1 listopada do dnia 30 listopada danego roku, ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata **przysługującego** świadczenia wychowawczego następuje do dnia 31 stycznia następnego roku.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze na dany okres złoży wniosek wraz z wymaganymi dokumentami w okresie od dnia 1 grudnia danego roku do dnia 31 stycznia następnego roku, ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata **przysługującego** świadczenia wychowawczego następuje do ostatniego dnia lutego następnego roku.

Podmiot realizujący świadczenie wychowawcze jest obowiązany poinformować osoby ubiegające się o to świadczenie o terminach składania wniosków.

Ważne: W sytuacji, gdy osoba nie złoży wniosku o świadczenie wychowawcze do końca danego miesiąca – w szczególności do końca 31 października 2017 r., z przyczyn niezależnych od siebie, w zależności od indywidualnych okoliczności konkretnej sprawy, może ona skorzystać z procedury przywrócenia terminu uregulowanej w art. 58 i 59 Kodeksu postępowania administracyjnego:

Art. 58. § 1. W razie uchybienia terminu należy przywrócić termin na prośbę zainteresowanego, jeżeli **uprawdopodobni**, że uchybienie nastąpiło bez jego winy.

§ 2. Prośbę o przywrócenie terminu należy wnieść w ciągu siedmiu dni od dnia ustania przyczyny uchybienia terminu. Jednocześnie z wniesieniem prośby należy dopełnić czynności, dla której określony był termin.

§ 3. Przywrócenie terminu do złożenia prośby przewidzianej w § 2 jest niedopuszczalne.

Art. 59. § 1. O przywróceniu terminu postanawia właściwy w sprawie organ administracji publicznej. Od postanowienia o odmowie przywrócenia terminu służy zażalenie.

§ 2. O przywróceniu terminu do wniesienia odwołania lub zażalenia postanawia ostatecznie organ właściwy do rozpatrzenia odwołania lub zażalenia.

Powyższe rozwiązanie ma szczególne znaczenie w sytuacji, gdy osoba ubiegająca się o świadczenia wychowawczego podejmie, w terminie do 31 października 2017 r. włącznie, nieskuteczną, z przyczyn niezależnych od siebie, próbę złożenia wniosku drogą elektroniczną, zwłaszcza za pośrednictwem systemów teleinformatycznych banków krajowych lub PUE ZUS.

W takim przypadku, jeśli wniosek finalnie nie zostanie dostarczony do Emp@tii z przyczyn niezależnych od wnioskodawcy (np. awaria techniczna kanału bankowego lub PUE ZUS), aby umożliwić wnioskującemu uprawdopodobnienie, że uchybienie terminowi złożenia wniosku, nastąpiło bez jego winy, bank lub ZUS **wyda mu zaświadczenie potwierdzające pierwotną datę złożenia wniosku w banku lub za pośrednictwem PUE ZUS.**

Osoba wnioskująca o świadczenie wychowawcze, zwracając się do organu właściwego z prośbą o przywrócenie terminu do złożenia wniosku, powinna dołączyć ww. zaświadczenie. Prośbę o przywrócenie terminu należy wnieść w ciągu siedmiu dni od dnia ustania przyczyny uchybienia terminu – czyli w tym

przypadku, w ciągu siedmiu dni od ustania przyczyny technicznej uniemożliwiającej złożenie wniosku za pośrednictwem Banku lub PUE ZUS.

Jednocześnie z wniesieniem prośby wnioskujący powinien dopełnić czynności, dla której określony był termin, czyli ponownie złożyć wniosek o świadczenie wychowawcze.

Ostateczne rozstrzygnięcie prośby o przywrócenie terminu, z uwzględnieniem indywidualnych okoliczności każdej konkretnej sprawy, w tym daty, w której osoba wnioskująca złożyła wniosek, który finalnie nie został dostarczony do Emp@tii z przyczyn niezależnych od niej, należy do organu właściwego.

Zbieg prawa rodziców, opiekunów prawnych dziecka lub opiekunów faktycznych dziecka do świadczenia wychowawczego

Regulacje dotyczące zbiegu prawa rodziców, opiekunów prawnych dziecka lub opiekunów faktycznych dziecka do świadczenia wychowawczego określa art. 22 ustawy (nie dotyczy to opieki naprzemiennej orzeczonej przez sąd, o której mowa w art. 2 pkt 16 ustawy).

W przypadku zbiegu prawa rodziców, opiekunów prawnych dziecka lub opiekunów faktycznych dziecka do świadczenia wychowawczego, świadczenie to wypłaca się temu z rodziców, opiekunów prawnych dziecka lub opiekunów faktycznych dziecka, który faktycznie sprawuje opiekę nad dzieckiem.

Jeżeli opieka nad dzieckiem sprawowana jest równocześnie przez oboje rodziców, opiekunów prawnych dziecka lub opiekunów faktycznych dziecka, świadczenie wychowawcze wypłaca się temu, kto pierwszy złoży wniosek.

W przypadku gdy po złożeniu wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego przez rodzica, opiekuna prawnego dziecka lub opiekuna faktycznego dziecka drugi rodzic, opiekun prawny dziecka lub opiekun faktyczny dziecka złoży wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego w związku z opieką nad tym samym dzieckiem, organ właściwy ustala kto sprawuje opiekę i w tym celu może zwrócić się do kierownika ośrodka pomocy społecznej o przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w celu ustalenia osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem. Przepisy art. 15 ust. 2 i 3 ustawy stosuje się.

11. Wypłata świadczenia wychowawczego

Organ właściwy ustali szczegółowy sposób realizacji wypłat świadczenia, uwzględniając potrzeby świadczeniobiorców zamieszkujących na terenie danej gminy, dotychczasową praktykę w zakresie wypłaty świadczenia wychowawczego, świadczeń rodzinnych, a także możliwości organizacyjne i techniczne danej gminy/urzędu. Wypłata świadczenia może być w szczególności realizowana poprzez przelew środków na konto bankowe wskazane we wniosku, wypłatę świadczenia w kasie urzędu, zasilenie karty przedpłaconej czy przekazanie kwoty świadczenia przekazem pocztowym.

12. Nienależnie pobrane świadczenie wychowawcze

Ustawa zawiera regulacje dotyczące sytuacji związanych z nienależnie pobranym świadczeniem wychowawczym. Są one analogiczne jak zawarte w art. 30 u. ś. r. przepisy dotyczące nienależnie pobranych świadczeń rodzinnych.

Zgodnie z art. 25 ustawy osoba, która pobrała nienależnie świadczenie wychowawcze, jest obowiązana do jego zwrotu **wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie (aktualnie 7% w stosunku rocznym - zgodnie z obwieszczeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 stycznia 2016 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie - M.P. 2016 r. , poz. 47).**

Za nienależnie pobrane świadczenie wychowawcze uważa się:

- 1) świadczenie wychowawcze wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczenia wychowawczego albo wstrzymanie wypłaty świadczenia wychowawczego, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie była pouczona o braku prawa do jego pobierania;
- 2) świadczenie wychowawcze wypłacone w związku z zastosowaniem przepisów o utracie i uzyskaniu dochodu – po ustaleniu, że wystąpiły okoliczności, o których mowa w art. 7 ust. 3a ustawy;
- 3) świadczenie wychowawcze przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą to świadczenie;
- 4) świadczenie wychowawcze wypłacone w przypadku, o którym mowa w art. 16 ust. 6, za okres od dnia, w którym osoba stała się uprawniona do świadczeń na rodzinę w innym państwie w związku ze stosowaniem przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, do dnia wydania decyzji o uchyleniu decyzji przyznającej świadczenie wychowawcze;
- 5) świadczenie wychowawcze przyznane na podstawie decyzji, której następnie stwierdzono nieważność z powodu jej wydania bez podstawy prawnej lub z rażącym naruszeniem prawa albo świadczenie wychowawcze przyznane na podstawie decyzji, która została następnie uchylona w wyniku wznowienia postępowania i osobie odmówiono prawa do świadczenia wychowawczego;
- 6) świadczenie wychowawcze wypłacone osobie innej niż osoba, która została wskazana w decyzji przyznającej świadczenie wychowawcze, z przyczyn niezależnych od organu, który wydał tę decyzję.

Ważne: Odsetki ustawowe za opóźnienie są naliczane tylko od kwot nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 25 ust. 2 pkt 1-3 i 5 ustawy. Od kwot nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 25 ust. 2 pkt 4 ustawy odsetki ustawowe za opóźnienie nie są naliczane.

Tym samym odsetki ustawowe za opóźnienie nie są naliczane od kwot świadczenia wychowawczego przyznanego na podstawie decyzji, której następnie stwierdzono nieważność z powodu jej wydania bez podstawy prawnej lub z rażącym naruszeniem prawa albo świadczenia wychowawczego przyznanego na podstawie decyzji, która została następnie uchylona w wyniku wznowienia postępowania i osobie odmówiono prawa do świadczenia wychowawczego.

Należności z tytułu nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat, licząc od dnia, w którym decyzja o ustaleniu i zwrocie nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego stała się ostateczna. Bieg przedawnienia przerywa:

- 1) odroczenie terminu płatności należności,
- 2) rozłożenie spłaty należności na raty,
- 3) zastosowanie środka egzekucyjnego, o którym dłużnik został powiadomiony

- przy czym po przerwaniu biegu terminu przedawnienia biegnie on na nowo odpowiednio od dnia następującego po zakończeniu okresu odroczenia terminu płatności należności, zakończeniu okresu rozłożenia spłaty należności na raty lub zastosowania środka egzekucyjnego, o którym dłużnik został powiadomiony.

Decyzja o ustaleniu i zwrocie nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego nie jest wydawana, jeżeli od terminu jego pobrania upłynęło więcej niż 10 lat.

Ważne: Kwoty nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego łącznie z odsetkami ustawowymi za opóźnienie ustalone ostateczną decyzją, podlegają potrąceniu z wypłacanego świadczenia wychowawczego, wypłacanych świadczeń rodzinnych oraz wypłacanych zasiłków dla opiekunów, o których mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów.

Nienależnie pobrane świadczenie wychowawcze podlega egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Kwoty nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego podlegają zwrotowi łącznie z odsetkami ustawowymi za opóźnienie na rachunek bankowy wskazany przez organ właściwy. Odsetki są naliczane od pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu wypłaty świadczenia wychowawczego do dnia spłaty.

Organ właściwy, który wydał decyzję w sprawie nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego, może umorzyć kwoty nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego łącznie z odsetkami w całości lub w części, odroczyć termin płatności albo rozłożyć na raty, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności dotyczące sytuacji rodziny.

W przypadku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego w formie czeku, nie realizuje się czeku, gdy kwota zwrotu jest niższa niż koszty obsługi czeku.

W przypadku śmierci osoby, która pobrała nienależnie świadczenie wychowawcze, wygasają należności, o których mowa w art. 25 ust. 2 i 9 ustawy.

Ustawa na wzór analogicznego przepisu w u. ś r. przewiduje w art. 26, że podmiot prowadzący rachunek płatniczy oraz bank i spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa prowadzące rachunek inny niż płatniczy, a także wydawca instrumentu płatniczego są zwolnieni od wypłaty pełnej lub częściowej kwoty, o której mowa w art. 25 ust. 1 ustawy, jeżeli przed otrzymaniem wniosku organu właściwego dokonali z tych rachunków wypłat innym osobom i te wypłaty nie pozwalają zrealizować wniosku w całości lub w części, oraz w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku poinformują o tym ten organ, wraz ze wskazaniem osób, które pobrały wypłaty.

Zwrot kwot świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 25 ust. 1 ustawy, uznaje się za zwrot świadczeń nienależnie pobranych.

Zmiana lub uchylenie decyzji dotyczącej świadczenia wychowawczego

Organ właściwy oraz marszałek województwa (od dnia 1 stycznia 2018 r. w miejsce marszałka województwa – właściwy wojewoda) mogą bez zgody strony zmienić lub uchylić ostateczną decyzję administracyjną, na mocy której strona nabyła prawo do świadczenia wychowawczego, jeżeli uległa zmianie sytuacja rodzinna lub dochodowa rodziny mająca wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego, członek rodziny nabył prawo do świadczenia wychowawczego w innym państwie w związku ze stosowaniem przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, osoba nienależnie pobrała świadczenie wychowawcze lub wystąpiły inne okoliczności mające wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego. Zmiana decyzji na korzyść strony nie wymaga jej zgody.

Uwaga: zgodnie z art. 27 ust 3 ustawy, decyzje przyznające świadczenie wychowawcze są natychmiast wykonalne (nie ma potrzeby nadawać klauzuli natychmiastowej wykonalności na podstawie przepisów Kpa).

13. Finansowanie świadczenia wychowawczego

Organ właściwy oraz samorząd województwa (do dnia 31 grudnia 2017 r.) realizują zadania z zakresu świadczenia wychowawczego jako zadanie z zakresu administracji rządowej.

Świadczenie wychowawcze i koszty jego obsługi są finansowane w formie dotacji celowej z budżetu państwa.

Środki na ten cel są przekazywane gminom przez właściwych wojewodów (dysponentów stosownych części budżetowych) w rozdziale 85501 klasyfikacji budżetowej – Świadczenie wychowawcze.

Od 2017 r. na obsługę ustawy gminom przysługuje 1,5% otrzymanej dotacji na świadczenie wychowawcze.

14. Sprawozdawczość rzeczowo-finansowa

W związku z realizacją zadań wynikających z ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci gminy są zobowiązane do sporządzania i przekazywania wojewodzie, drogą elektroniczną, sprawozdań rzeczowo-finansowych, których wzór określa Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Ww. sprawozdania są przedkładane wojewodzie w okresach miesięcznych. Gmina zobowiązana jest do przekazania do 7. dnia miesiąca następującego po upływie każdego miesiąca, miesięcznego sprawozdania rzeczowo-finansowego z realizacji zadań z zakresu świadczenia wychowawczego.

Dane zawarte w tych sprawozdaniach dotyczą przede wszystkim: wydatków na świadczenie wychowawcze i liczby wypłaconych świadczeń, struktury rodzin pobierających świadczenie wychowawcze oraz obsługi realizacji zadania.

Ponadto gminy zobowiązane są do przesyłania (do 15. dnia miesiąca następującego po upływie każdego kwartału) tzw. zbiorów centralnych o beneficjentach świadczenia wychowawczego.

NOTATKI

